

**T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KASTAMONU TABİAT PARKLARININ GÖRSEL KALİTE
ANALİZİ**

Filiz Çağla UZUN

**Danışman
Jüri Üyesi
Jüri Üyesi**

**Doç. Dr. Sevgi ÖZTÜRK
Doç. Dr. Korhan ENEZ
Dr. Öğr. Üyesi Yasin DÖNMEZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI**

KASTAMONU –2018

TEZ ONAYI

Filiz Çağla UZUN tarafından hazırlanan "Kastamonu Tabiat Parklarının Görsel Kalite Analizi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği ile Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Sevgi ÖZTÜRK
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Korhan ENEZ
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Yasin DÖNMEZ
Karabük Üniversitesi

03/03/2018

Enstitü Müdürü V.

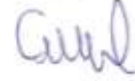
Doç. Dr. Mehmet Altan KURNAZ

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Filiz Çağla UZUN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KASTAMONU TABİAT PARKLARININ GÖRSEL KALİTE ANALİZİ

Filiz Çağla UZUN
Kastamonu Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Sevgi ÖZTÜRK

İnsanların ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel gelişmişlik seviyelerine göre ilgi alanları ve dolayısıyla rekreasyon talepleri de değişmektedir. Rekreasyonel alanların, kullanıcıların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilerek şekillendirilmesi, bireylerin bu alanlardan daha etkin şekilde yararlanmaları ve rekreasyonel alanlarda geçirecekleri zamanın kalitesinin artması açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın amacı; potansiyel kullanıcıların Kastamonu ilinde bulunan, farklı karakterdeki rekreasyon alanlarının; görsel kalite analizini yaparak, kullanıcı karakterleri ile görsel peyzaj kalitesi arasındaki ilişkiyi belirlemek ve araştırma alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirmelerini yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda Kastamonu’da bulunan Dipsizgöl Tabiat Parkı (Tosya), Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı (Kastamonu) ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı (Abana)’nda Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi (Scenic Beauty Estimation Method) kullanılarak görsel kalite analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında her bir alandan 10 adet olmak üzere toplam 30 adet fotoğraf kullanılarak 120 kişiye anket uygulanmıştır. Anketlerde toplam 11 adet kriter sorulmuş ve beş seçenek sunulmuştur. Elde edilen veriler ‘SPSS 22.0’ istatistik paket programı yardımıyla değerlendirilmiş, analizlerde ortalama değer alınmış ve Spersman’s korelasyon testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmış ayrıca, verilere ki-kare testi uygulanarak elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmelerde yalnızca Dipsiz Göl Tabiat Parkı’nın katılımcılardan manzara güzelliği parametresinden ortalama 4.28 puan aldığı, diğer parametrelerden tüm örnek alanların aldıkları puanların 4’ün altında kaldığı belirlenmiştir. Örnek alanlar kendi aralarında kıyaslandığında, Yeşil Yuva Tabiat Parkı’nın hareketlilik parametresi hariç diğer tüm parametrelerden Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı’na kıyasla daha düşük puanlarla değerlendirildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel peyzaj kalite analizi, estetik değerlendirme, manzara kalitesi, Kastamonu

2018, 75sayfa
Bilim Kodu: 805

ABSTRACT

MSc. Thesis

VISUAL QUALITY ANALYSIS OF KASTAMONU NATURAL PARKS

Filiz Cagla UZUN

Kastamonu University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sevgi OZTURK

People's interests and therefore recreational demands vary in terms of their economic, psychological, social and cultural development levels. Forming of the recreational areas by developing them according to the needs and desires of the users is of great importance in terms of increasing the quality of the time users spend there and to enable users to benefit from these areas more efficiently.

The purpose of the study is to determine the relationship between the user profile and visual landscape quality by analyzing the visual quality of recreational areas with different characteristics in Kastamonu and to evaluate the areas that were chosen as the cases of this study in terms of visual landscape quality.

For this aim, visual quality analysis was carried out in Dipsizgöl Natural Park (Tosya), Şehit Şerife Bacı Tabiat Park (Kastamonu) and Yeşil Yuva Nature Park (Abana) in Kastamonu using Scenic Beauty Estimation Method. Within the scope of the study, a questionnaire was applied to 120 people using 30 photographs, 10 from each area. A total of 11 criteria were asked in the questionnaires and five options were presented. The obtained data were evaluated with the help of the 'SPSS 22.0' statistical package program, mean values were taken in the analyzes and compared using Spersman's correlation test and the results obtained by applying the chi-square test were interpreted.

As a result of the study, it was determined that only Dipsiz Göl Nature Park got 4.28 points from the participants' scenery beauty parameters and all other sample areas were below 4 points from all other parameters. When the sample areas are compared with each other, it is determined that all parameters except the mobility parameter of Yeşil Yuva Nature Park are evaluated with lower scores compared to Dipsiz Göl Nature Park and Şehit Şerife Bacı Nature Park.

Key Words: Visual landscape quality analysis, aesthetic evaluation, scenic quality, Kastamonu

2018, 75pages

Science Code: 805

TEŞEKKÜR

“Kastamonu Tabiat Parklarının Görsel Kalite Analizi” isimli bu yüksek lisans tezinde velisansüstü eğitim sürecimde, mesleki bilgi birikimiyle beni bilgilendiren, farklı bakış açıları kazandıran, danışmanım, Sayın Doç. Dr. Sevgi ÖZTÜRK’e teşekkür ederim. Ayrıca tez savunma sınavıma jüri üyesi olarak katılan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Korhan ENEZ ve Dr. Öğr. Üyesi Yasin DÖNMEZ’e, ayrıca anketlerin hazırlanması ve uygulanması esnasındaki yardımlarından dolayı Araş. Gör. Elif AYAN’a teşekkür ederim.

Tez ve arazi çalışmam süresince, desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim. Bu araştırmanın benzer konularda yapılacak çalışmalara ve bilim dünyasına yararlı olmasını dilerim.

Filiz Çağla UZUN
Kastamonu, Haziran, 2018

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
EKLER DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Rekreasyon Kavramı	4
2.2. Görsel Peyzaj Kalitesi Kavramı	7
2.3. Görsel Peyzaj Kalitesi Değerlendirmesinde Kullanılan Teknikler	9
2.3.1. Fiziksel Model (Uzman Modeli-Objektif Model)	11
2.3.2. Psikolojik Model (Halk Modeli-Sübjektif Model)	13
2.3.3. Psikofiziksel Model	14
3. LİTERATÜR ÖZETİ.....	17
4. MATERYAL VE YÖNTEM	27
4.1. Materyal	27
4.1.1. Dipsizgöl Tabiat Parkı	27
4.1.2. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı.....	29
4.1.3. Yeşil Yuva Tabiat Parkı.....	32
4.2. Yöntem	35
5. BULGULAR.....	41
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKLAR	66
EKLER.....	74
EK 1. Uygulanan Anket Örneği	74

ÖZGEÇMİŞ	75
----------------	----

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

°	Derece
'	Dakika
"	Saniye
cm	Santimetre
dk	Dakika
km	Kilometre
km ²	Kilometrekare
m	Metre
m ²	Metrekare
mm	Milimetre
sa	Saat
daa	Dekar
ha	Hektar
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
MPGM	Milli Parklar Genel Müdürlüğü

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 4.1. Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın konumu.....	27
Şekil 4.2. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın konumu	30
Şekil 4.3. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın konumu	33
Şekil 5.1. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılım grafiği.....	42
Şekil 5.2. Örnek alanların parametreler açısından karşılaştırması.....	44

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

	Sayfa
Fotoğraf4.1. Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın giriş noktası.....	28
Fotoğraf4.2. Dipsizgöl Tabiat Parkı'ndaki donatı elemanları.....	29
Fotoğraf4.3. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın giriş noktası	31
Fotoğraf4.4. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nda bulunan kır gazinosu	31
Fotoğraf4.5. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'ndaki donatı elemanları	32
.....	Foto
ğraf4.6. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın giriş noktası	34
Fotoğraf4.7. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'ndaki donatı elemanları	35
Fotoğraf4.8. Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar	36
Fotoğraf4.9. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar	37
Fotoğraf4.10. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar	48

TABLULAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo5.1. Katılımcıların demografik özellikleri	41
Tablo 5.2. Örnek alanların parametreler açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular	43
Tablo 5.3. Ölçekler ile katılımcıların cinsiyetleri arasındaki ilişki	45
Tablo 5.4. Ölçekler ile katılımcıların yaşları arasındaki ilişki	47
Tablo 5.5. Ölçekler ile katılımcıların eğitim durumları arasındaki ilişki.....	49
o 5.6. Ölçekler ile katılımcıların meslekleri arasındaki ilişki	51
Tablo 5.7. Ölçekler ile katılımcıların gelir durumları arasındaki ilişki.....	54
Tablo 5.8. Ölçekler ile katılımcıların medeni durumları arasındaki ilişki	57

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek.1. Uygulanan anket örneği.....	74

1.GİRİŞ

Dünyada yaşanan hızlı gelişim süreciyle birlikte, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlardaki yapısal değişimler kentleşme sürecini hızlandırarak yeşil alanların tahrip olmasına neden olmuştur. Günümüzde sanayi ve kent yaşamı, insanın doğa ile neredeyse bütün ilişkilerini koparmıştır (Ardahan ve Lapa, 2011). Hızlı kentleşme ve sanayileşmenin insanı doğadan uzaklaştırması, doğanın bir parçası olan insanların doğaya özlemini artırmış ve bu durum rekreasyonel alanların önemini daha da vurgulamıştır. Esasen insanlar yaklaşık 10000 yıldır peyzajın bir parçası ve onun değişiminde başlıca güç olmuştur (Habron, 1998).

Kentleşme ve sanayileşmenin giderek arttığı büyük kentlerin pek çoğunda nüfus artışıyla birlikte yapı yoğunluğunun artması, plansız gelişmeler, yer seçimlerinde yapılan hatalar sonucunda kentlerin kırsal alanlarla ve dolayısıyla kırsal alanlardaki açık ve yeşil alanlarla bağlarının kopmasına, kentlerdeki mevcut olan açık ve yeşil alanların tükenmesine neden olmaktadır (Yılmaz vd., 2003; Öztürk ve Bozdoğan, 2014).

Teknolojik gelişmeler, dev ölçeklerdeki üretim mekanizmaları ve aşırı kentleşme sonucunda günümüz kent insanı yeni fiziksel ve toplumsal ilişkilere uyum sağlayamamakta ve bu durum insanların kronik bir yabancılaşma sürecine girmelerine sebep olmaktadır. İnsanların kendilerinde ve yaşadıkları çevrelerindeki bu olumsuz süreç, rekreasyon ihtiyaçlarının büyük oranda artmasına sebep olmaktadır. Bu durum sonucunda kent insanı bir parçası olduğu doğaya kısa süreli ve geçici de olsa dönmenin yolunu aramaktadır. Bunlara ek olarak kentsel alanların yakınlarında doğal, işlevsel ve nitelikli kırsal rekreasyon alanlarının oldukça az bulunması ve mevcut olan alanların da giderek azalması neticesinde insanlar, zamanları ve ekonomik imkanları nispetinde daha uzak rekreasyonel turizm alanlarına yönelmektedirler (Ardahan ve Lapa, 2011).

Rekreasyon tanım olarak insanların bilerek katıldığı, doğal tutum içerisinde özgürce duygularını ifade edebildiği, iş hayatı ve zorunlu fizyolojik ihtiyaçların dışında yapılan eğlenceli etkinliklerin tümü olarak ifade edilmektedir. Rekreasyon

etkinliklerinden, temeli fiziksel egzersize veya çeşitli spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan türüne sportif rekreasyon, kırsal kökenli olmayan, ancak geniş arazi kullanımı ve bazı doğal özellikler gerektirmesi nedeniyle kırsal alanda yapılabilen rekreasyon faaliyetlere ise kırsal rekreasyon denilmektedir. Bu rekreasyonel faaliyetlerin en önemli özelliği, faaliyetlerin doğal ortam gerektirmesidir (Kılıç ve Şener, 2013).

Rekreasyon insanlar için evrensel bir ihtiyaçtır ve pek çok faydası bulunmaktadır. Rekreasyonel faaliyetlere daha fazla katılan insanlar ile bu faaliyetlere katılmayan insanlar arasında, hem fiziksel hem de ruhsal anlamda çok önemli farklılıklar görülmektedir. Rekreasyonel faaliyetler insanların yaşam kalitesini arttırmakta ve hayata anlam kazandırmaktadır. Bundan dolayı dünyanın hemen her yerinde insanlar, fiziksel, ruhsal, psikolojik ve toplumsal faydaları nedeniyle rekreasyonel faaliyetlere katılmaktadırlar (Sevil vd., 2012). Bu noktada insanların rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alanlar önem kazanmaktadır.

Kişilerin rekreasyonel alanları tercih etme durumlarında görsel veya manzara kalitesi önemli bir bileşeni oluşturmaktadır. Manzara olarak değerli peyzaj alanlarının faydaları sadece onları yaşayan bireylerle sınırlı değildir. Bu alanlar, bölgenin çekiciliğine katkı sağlayarak bölgeye ekonomik olarak katma değer oluşturmaktadır. Çünkü görsel karakterler, bir turistik ve/veya rekreasyonel deneyimin tamamının kalitesini etkilemektedir (Clay ve Daniel, 2000). Görsel peyzaj kalitesinin sistematik olarak değerlendirilmesi 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya konulmuş, önemi giderek artarak çevresel yönetim ve politikalarda önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bu durum görsel peyzaj kalitesini bilimsel olarak önemli bir araştırma alanı haline getirmiştir (Daniel, 2001; Elinç, 2011).

Görsel yönlerin hesaba katılarak, çevrenin her geçen gün biraz daha zenginleşmesine yönelik olarak yapılan uygulamalar, insanların yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır. Bunun sonucunda zenginleşmiş çevreler olumlu yönde pozitif bir estetik deneyim sağlamakla birlikte, restoratif ve ilham kaynağı olan ortamlar sağlayabilmekte ve dolayısıyla da insanların zihinsel ve fiziksel sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. İnsanların beş duyu organına hitap eden, dokunma, koklama

ve işitmeyi (sesleri) de içeren duyuşsal deneyimler içerisinde en baskın olanı görsel deneyimlerdir. Bundan dolayı görsel kalite ayrıca önem taşımaktadır (Ode ve Fry, 2002; Elinç, 2011). Kırsal peyzaj manzara güzelliği hem kentsel alanlarda hem de kırsal alanlarda yaşayan insanlar için oldukça önemlidir (Tahvanainen vd., 2002).

İnsanların ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel gelişmişlik seviyelerine göre ilgi alanları da değişmektedir. Bundan dolayı, kentlerdeki yeşil alanların miktar, kalite, dağılım ve kullanım biçiminin bir bütün olarak geliştirilmesi yönündeki çabaların giderek artıyor olması kırsal alanlarında önem kazanması anlayışını getirecektir. kentsel ve kırsal alanların fiziksel, sosyal ve görsel olarak yeterli olmasına yönelik çalışmalar ve bu alanların üstün standartlı olarak düzenlenme anlayışı günümüzde hak ettiği değeri bulmaya başlamıştır (Elinç, 2011). Özellikle rekreasyonel alanların, insanların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi ve şekillendirilmesi, hem insanların bu alanlardan daha etkin şekilde yararlanmaları hem de bu alanlarda geçirecekleri zamanın kalitesinin artması açısından büyük önem taşımaktadır.

Peyzaj alanlarının görsel ve estetik kalitelerinin değerlendirilmesi son yıllarda oldukça önem kazanmış ve dolayısıyla bu konuda kullanılan yöntemlerde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Görsel peyzaj kalitesi, gözlemci insanın psikolojik (algısal, duygusal, bilişsel) süreçleri ile etkileşim içinde olan belli (görünür) peyzaj özelliklerinin ortak bir ürünüdür (Daniel, 2001; Elinç, 2011; Öztürk ve Ayan, 2015). Ölçümlerin objektif, güvenilir, doğru sonuçlar vermesi ve bu yönde modellerin geliştirilmesi son derece önemlidir (Palmer ve Hoffman, 2001; Roth, 2006).

Peyzaj alanlarının görsel kalite değerlendirmesinde, bu alanların görüntülerinin fotoğrafik sunumlarına dayalı, katılımcı değerlendirmeleri sıklıkla kullanılmaktadır (Acar ve Kurdoğlu, 2005;Fuante de Val vd., 2006; Bulut ve Yılmaz, 2007).

Bu çalışmanın amacı; Kastamonu ilinde bulunan, farklı karakterdeki bazı rekreasyon alanlarında; potansiyel kullanıcıların bu alanlarla ilgili fikir, düşünce ve tercihlerini ortaya koymak, böylece görsel kalite analizini yaparak, kullanıcı karakterleri ile görsel peyzaj kalitesi arasındaki ilişkiyi belirleyerek, araştırma alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirmelerini yapmaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon kavramı öncelikle “boş zaman” kavramından yola çıkılarak incelenmesi gereken bir kavramdır. “Boş zaman” çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. “Kişinin çalışma, uyku ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak dışında kalan zamandır” şeklinde (Gökmen, 1989) veya “uyumak, yemek yemek, ders veya bir işte çalışma zamanı dışında kalan vakittir” (Abadan, 1961) şeklinde de tanımlanmaktadır. Yükümlülük dışı zamanın olduğunu savunan görüşe göre ise boş zaman, çalışma zamanının, seyahat etme, ders çalışma, sosyal sorumlulukları yerine getirme gibi işle ilgili faaliyetlerin gerçekleştirildiği zamanın veya insan hayatının ana aktivitelerinden olan kişisel bakım, uyuma, yeme-içme gibi faaliyetlerinin dışındaki zaman olarak görmektedir (Sevil vd., 2012).

Ülkemizde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile 6831 sayılı Orman Kanununun 25. maddesine istinaden hazırlanan, 12.12.1986 tarih ve 19309 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Milli Parklar Yönetmeliği” ne göre ise rekreasyon; “insanın eğlenme, dinlenme, kendini yenileme fonksiyonu” olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1986).

Başka kaynaklarda “her hangi bir güdüye dayandırılan ihtiyaçlar için harcanan serbest zamandır” (Demiray, 1987), “şehir, kent ve kırsal bölgelerde yaşayan birisinin toplumun, okuyan gençliğin günlük yaşantıları içinde temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra arta kalan zamandır” (Müştigil, 1993), "boş zaman insanın zorunluluklara bağlı olmadan, amaç şart koşmadan kişinin eğilim ve arzusu yönünde, kendi örf, adet ve geleneklere uygun tarzda başkaları ile birlikte veya yalnız başına meşguliyeti ve dinlenmesi için hak ettiği zamandır" (Zorlu, 1973; Öztürk, 2005) şeklinde tanımlamalar yapılmaktadır.

Bunların dışında boş zaman farklı görüşleri savunan gruplarca farklı şekillerde de tanımlanabilmektedir. Klasik görüşe göre boş zaman, çalışma zamanının tam tersidir. Boş zamanın sosyal sınıfın sembolü olduğunu savunan görüşe göre boş zaman

Avrupa’da Feodal dönem, Rönesans ve Endüstri çağında üst sınıfın kalitesinin işaretidir ve boş zamanı kullanım hakları kendilerindedir.Boş zamanın bir aktivite şekli olduğunu savunan görüşe göre boş zaman aile veya topluma karşı sorumluluklardan ayrı olarak, kişilerin kendilerinin rahatlaması, eğlendirmesi, bilgisini arttırmasıvb. aktivitelerini gerçekleştirdikleri bir olgudur (Sevil vd., 2012).

Görüldüğü üzere boş zaman kavramı ile ilgili tanımlar, bu aktivitelere katılan kişilere göre değişmektedir. “Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği”nin yaptığı tanımlamaya göre boş zaman; “seçme şansı, yaratıcılık, hoşnutluk veren, memnuniyet içeren ve kişisel doyumu arttıran eğlencelere öncülük eden yararları ile insan hayatının özel bir alanıdır”. Daha sade anlamıyla boş zaman kişinin özgürce kullanabildiği zaman dilimini ifade eder (Demirel ve Harmandar, 2009).

Rekreasyon tanımı ise boş zamanların değerlendirilmesi ile ilgili bir tanım olup, klasik yaklaşıma göre “boş zamanlarda yapılan gönüllü faaliyetlerdir”. Daha geniş tanımlamasıyla ise rekreasyon, “insanın yaşam kalitesini artırmak için serbest ve boş zamanında doğaya zarar vermeden, kendi istemi ve gönüllü olarak yaptığı faaliyetleri kapsayan multidisipliner bir çalışma alanıdır”. Bu tanımlamada “boş zaman” ile birlikte “serbest zaman” teriminin kullanılması bilinçli olarak yapılmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda yaşam kalitesini artırabilmek amacıyla sadece boş zamanların değil, aynı şekilde serbest zamanların da değerlendirilmesi gerektiği açıklanmakta ve vurgulanmaktadır. Bunlara ek olarak kavramsal tanımlamanın içerisinde “doğaya zarar vermeden” şeklinde bir açıklama geçmektedir. Bu açıklamanın temel sebebi doğanın bir parçası olan insanın, sürdürebilir bir şekilde doğayı kullanması ve gelecek kuşaklara aktarmasıdır ki bu insanlığının bir gereği olarak yapılmalıdır. Ayrıca bu tanımda yaşam kalitesi teriminin de girdiği dikkat çekmektedir. Bu noktadan hareketle “yaşam kalitesi” en basit tanımıyla, kişinin yaşadığı hayattan memnun olmasıdır. Birey, içinde yaşadığı fiziksel çevreden beklentilerine cevap geldiği oranda hoşnut kalmakta ve kentsel yaşam kalitesi seviyesine ulaşması kolaylaşmaktadır. Bu beklentilerin karşılanmasında alanın genel karakterini oluşturan mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri ve bütünlüğü etkili olmaktadır (Öztürk ve Özdemir, 2013; Öztürk ve Bozdoğan, 2014).

Rekreasyon, yaşam doyumu ile doğrudan ilişkilidir. İnsanların rekresyonel faaliyetlere katılmaları, haz almalarının yanında sağlıksal ve başarıma gereksinimlerinden kaynaklanmaktadır. Bunun da temelinde, yaşam doyumu elde etme isteği bulunmaktadır. Bundan dolayı rekreasyon faaliyetleri, insanların hayattan keyif almaları ile ilişkilidir (Tütüncü, 2015).

Rekreasyon, kelime olarak Latince kökenli bir kelimedir. Latince “tekrar, yeniden” anlamına gelen “re” ve “yaratma, yenileme” anlamına gelen “creat” sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Yeniden ve yaratılış köklerinden türetilmiş bileşik kelimedir (Koyuncu, 2012; Can, 2015). Rekreasyonu, bireylerin serbest zamanları içerisinde herhangi bir zorlama olmaksızın yer aldıkları motive edici, rahatlatıcı, mental anlamda yenileyici ve sosyal hayatlarını pozitif yönde geliştiren etkinlikler olarak tanımlamak mümkündür (Baud ve Lawson, 1998; Lu ve Hu, 2005).

Yapılan araştırmalar, bilenen insanlık tarihi dönemlerinin tamamında rekreasyon faaliyetlerinin farklı şekillerde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Eski çağlardan bu güne kadar uzanan rekreasyon faaliyetleri, süreç içerisinde günün şartlarına bağlı olarak çeşitlenmiş ve artmıştır. Rekreasyon faaliyetlerinin en temel özellikleri; planlı veya plansız olarak yapılması, her yaş ve cinsiyetteki insanların katılmasına imkân vermesi, insanların boş zamanlarını istedikleri şekilde, özgürce değerlendirmesine imkân vermesidir. Dünyanın her köşesinde, tarihin her döneminde rekreasyon insanlar için evrensel bir ihtiyaç olmuştur. İnsanlar rekreasyon faaliyetleriyle kendilerinin yapabilecekleri şeylerin yani potansiyellerinin farkına varabilirler. Bu faaliyetler esnasında yaratıcılıklarını kullanabilirler ve dolayısıyla da ihtiyaçlar hiyerarşisi'nin en üst basamağında bulunan kendini gerçekleştirme ihtiyacını da bu şekilde giderebilirler (Sevil vd., 2012).

Rekreasyonun fiziksel, toplumsal ve psikolojik olmak üzere pek çok yararı bulunmaktadır. Öncelikle rekresyonel faaliyetler kent yaşamının gürültü ve kirliliğinden uzak, açık ve yeşil alanlarda gerçekleştirilmektedir. Bu alanlardaki hava kalitesi daha yüksek düzeyde olduğundan insanlar kendilerini hem fiziksel hem de psikolojik açıdan daha dinç, sağlıklı ve mutlu hissetmektedirler (Kiper ve Öztürk, 2011; Nowak vd., 2014; Driscoll vd., 2015).

Rekreasyonel faaliyetlerin fiziksel yararları olarak şişmanlık, yüksek tansiyon, kolesterol, kalp ve dolaşım sistemi ile ilgili hastalıklar, çeşitli kas ve eklem rahatsızlıkları gibi pek çok hastalığı önlemesi sayılabilir (Sevil vd., 2012). Bunların dışında rekreasyonel faaliyetler kişisel beceri ve yeteneklerin gelişmesine yardımcı olur (Koçyiğit ve Yıldız, 2015).

Rekreasyonel faaliyetlerin insanlar üzerindeki belki de en büyük etkisi psikolojiktir. Sağlık denildiğinde genellikle ilk akla gelen beden sağlığı olmaktadır. Oysa sağlık bir bütün olup, ruh sağlığı da en az beden sağlığı kadar önem taşımaktadır. Ancak günümüz toplumlarında aile, okul ve çalışma hayatındaki sorunlar ve bunların getirdiği yoğun stres sonucunda insanların sinirleri bozulmakta, bu durum ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu olumsuz etkilerden uzaklaşmak amacıyla da insanlar farklı ortamlara girerek moral kazanmak istemektedirler. Bunun için en iyi yöntemlerden birisi rekreasyon faaliyetlere katılmaktır. Bundan dolayı rekreasyonel faaliyetlerin insan psikolojisi üzerindeki etkisi pek çok çalışmada dile getirilmiştir (Hilton, 1992; Burnett, 1994; McKenzie, 2000; Ardahan ve Lapa, 2011; Sevil vd., 2012). Bunların dışında rekreasyon aktivitelerinin insanlara sağladığı veya sağlayabileceği yararlar aktivitenin türüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Koyuncu, 2012).

Rekreasyonel faaliyetler toplumsal olarak insanların sosyalleşmesinde büyük önem taşımaktadır. Rekreasyonel faaliyetler ile kişiler ve/veya gruplar bir araya gelerek toplumsal ilişkilerini geliştirme fırsatı yakalayarak, dayanışma ve yardımlaşmanın sağlanmasına katkıda bulunur (Ardahan ve Lapa, 2011; Pala ve Kolayış, 2012). Ayrıca, rekreasyonel faaliyetler serbest hareket etme ve düşünce imkânı sunarak, demokratik bir toplumun yaratılmasının kolaylaştırır (Sevil vd., 2012).

2.2.Görsel Peyzaj Kalitesi Kavramı

Görsel kalitenin yüksekliği, rekreasyon alanlarının tercih edilmesinde önemli bir etkidir. Kullanıcılar üzerinde oluşacak görsel edinim, bireylerin rekreasyon alanlarında mutlu ya da mutsuz hissetmelerini, heyecan ve merak duymalarını büyük bir oranda etkilemektedir. Planlama ve tasarım aşamalarında, alanda mevcut

durumda bulunan görsel kaliteye sahip doğal ve kültürel kaynakların değerlendirilmesi, çevreden alınan verimi üst noktalara taşımaktadır. Bu nedenle, görsel anlamda yüksek değere sahip peyzaj öğelerinin, alanın çekiciliğini artırması yöre halkına ruhen ve madden katkı sağlar. Bunun yanında turizme katkıda bulunur ve böylece, bölge ve ülke ekonomisine ek bir değer katar (Clay ve Daniel, 2000; Özgeriş ve Karahan, 2015).

Görsel peyzaj kalitesi, bireylerin dış dünyayı algılamasında etkili olan bilgisel ve ruhsal birikimi ile birlikte çevreyi algılamasına, yorumlamasına ve analiz etmesine dayanan bir süreçtir. Bu durum, bireyden bireye farklılık gösterebilir. Görsel kalite ölçümünün mümkün olması için, kaynak olarak alınan peyzajın değerinin belirlenmesi gerekmektedir. Değerlendirme yöntemi olarak, peyzajın tüm yönleriyle analiz edilmesi ve bireylerin tercih sebeplerinin sınıflandırılarak belirlenmesi gerekmektedir (Daniel, 2001; Kaptanoğlu, 2006, Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2008).

Gültürk (2013)'e göre görsel peyzaj kalitesi; ekolojik, sosyolojik ve psikolojik etmenleri kapsayan bir terimdir. Güzellik ile aynı manayı taşıyan görsel kalite, nesnel bir kavramdır. Bireyler, akıllarında oluşturduğu peyzaj kavramıyla, içerisinde buldukları peyzajı karşılaştırarak bir sonuca varırlar. Çıkan sonuç göreceli olmakla beraber görsel kaliteyi belirler.

Çakçı ve Çelem (2009);peyzaj algısına yönelik çalışmaların temelde peyzaj değerlendirmesinin bir parçası olduğunu belirtmektedirler. Peyzaj değerlendirmesi yapılırken genellikle değerlendirilen peyzajın, bazı ölçütleri ne kadar karşıladığı belirlenmeye çalışılır. Peyzaj algısının değerlendirmesinde bu ölçütler genellikle estetik veya peyzaj tercihleri olmaktadır (Parsons ve Daniel, 2002; Palmer, 2003).

Görsel peyzaj kalitesi, bireylerin algısal ve psikolojik durumlarıyla etkileşim içerisinde olan bazı görünür peyzaj özelliklerinin, bireylerin beğenisi ile ölçüldüğü ortak bir üründür (Lothian, 1999; Daniel, 2001; Kıroğlu, 2007). Bir başka deyişle kişinin peyzaja ait görsel bilgisinin kişinin kendisi tarafından idealize edilip peyzaja uygunluğunun değerlendirilmesi olarak ifade edilebilir (Kaptanoğlu, 2006; Düzgüneş ve Demirel, 2015). Görsel peyzaj kalitesi “bir peyzajın göreceli estetik

kusursuzluğu” olarak da tanımlanabilmektedir. Görsel peyzaj kalitesi gözlemcinin beğenisi vasıtası ile ölçülebilmektedir (Aytaş ve Uzun, 2015).

2.3. Görsel Peyzaj Kalitesi Değerlendirmesinde Kullanılan Teknikler

Görsel peyzaj kalitesi kavramının değerlendirilebilmesi için öncelikle peyzaj kavramının tanımlanması gerekmektedir. “Avrupa Peyzaj Sözleşmesi”ne göre peyzaj “insanların algıladığı şekliyle doğal ve kültürel etkenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan alanlardır” şeklinde tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda ise “manzarayı tasvir eden ya da görsel açıdan yerini tutan estetik deneyimdir” şeklinde tanımlanmaktadır. Genel anlamıyla ise görsel peyzaj, insanın psikolojisine göre şekillenen, insan algısının doğal ve kültürel peyzaja karşı zihninde oluşturduğu estetik üründür. Buna göre estetik kavramı, kişi algısına göre şekillenmekte ve kişinin zihinsel ve ruhsal durumunun bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır (Düzgüneş ve Demirel, 2015).

Görsel kalite analizi; kültürel mirasın bir parçası olarak korunması gereken alanların veya bölgelerin, öncelikli koruma alanlarının belirlenmesinde ve listelenmesinde yardımcı olmak, araştırma alanlarının ve bölgelerinin estetik yönden karşılaştırılmasını sağlayacak bir yöntem geliştirmek, özel alanlarda peyzaj kalitesinde meydana gelen olumsuz değişimlerin takibinin sağlanması ve bunun periyodik değerlendirme yöntemleriyle saptanması, peyzajdaki değişimlerin ve belirli türdeki bazı insan aktivitelerinin etkilerinin belirlenmesi için çalışma öncesinde veya sonrasında yapılacak işlemlerin ortaya konulmasını sağlayan bir yöntem oluşturmak, çevresel tercihler için oldukça önemli olan algılanabilir faktörlerin ve fiziksel peyzaj bileşenlerinin ayıklanması ve tanımlanmasını sağlamak, mümkün olan durumlarda da belirli bir peyzajın estetik yönden cazip olup olmadığını belirlenmesi ve bunun nedenleri ile ayrıntılı olarak yazılabilmesi, teknik kuramları, insanların anlama yetilerinin işleyişini, çeşitli sosyal gruplar arasındaki farkları, eğitim farklılıklarını daha iyi anlamak için, farklı kültürlerden ve çeşitli alt gruplardan (kadın/erkek, genç/yaşlı, ziyaretçi/yerli ve benzeri) peyzaj tercihlerini belirleyebilmek üzere veri toplamaktır. Görsel etkiyi artıran en önemli unsur estetikdir. Estetik, tasarımın bir özelliğidir. Estetik değerlendirme işlevsel

değerlendirme ile paralel gitmektedir. Diğer bir deyişle, güzel olan belirli bir ölçüde yararlı da olmaktadır (Enön, 1992).

Estetik bakımından önemli olan peyzajlar sadece orada yaşayan bireylere faydalı olmakla kalmaz. Alanın çekiciliğine önemli ölçüde katkı sağlarlar ve dolayısıyla da bölgenin ekonomik faydalarıyla ilişkilendirilebilirler. Görsel karakter, bir turistik ve/veya rekreasyonel deneyimin bütün kalitesini etkilemektedirler (Clay ve Daniel 2000; Roth, 2006). Görsel özelliğin tanımlanmasında iki temel nitelikten bahsetmek mümkündür. Birinci olarak görsel biçim elemanlarıdır. Bunlar nesnelerin görsel nitelikleri olan şekil (form), çizgi, renk ve dokudur (Özgüç, 1999). Bunlar arasındaki uygunluk, biçim, ölçü, renk ve dokularının her biri veya bunların birçoğu bakımından olabilir. Ayrıca cisimlerin yönleri ve bunların aralıkları da uygunluk sağlayabilir (URL-1, 2018).

Çizfi, nesnenin şekli, onun görsel kitlesi, yapısı, biçimidir. Çizgi, nesnelerin kenarları ya da bölümlerinden oluşur. Nesnenin rengi, yansıtma parlaklığı, değeri (açık, koyu)ve tonudur (kırmızı, yeşil). Dokusu, gözlenen yüzey pürüzleridir. Bu biçim elemanlarının fark edilmesi uzaklığa göre değişmektedir. Uzaktan yalnız büyük nesnelere tek tek biçim olarak görülür, bu nedenle uzaktaki bir şehir kaba bir yüzey olarak algılanabilir. Mesafe ayrıca renk şiddetini de azaltmaktadır (Özgüç, 1999). Kara (1997)'nin belirttiği gibi nesnelerin biçimleri, dokuları, diğer belirleyici nitelikleri yansıtıcı yüzeylerin verdiği ışık kontrastlarıyla görülür. Dolayısıyla ışık, görsel niteliği ve fark edilebilirliği etkileyen bir diğer önemli unsurdur (Ak, 2005). Bu biçim elemanları arasındaki görsel ilişkiler de bir nesne ya da bütün bir peyzajın ikinci dereceden önemli özelliklerini oluşturur. Örneğin, her ne kadar ikisi de benzer renk, çizgi ve dokuya sahiplerse de iki şeritli bir köy yolu ile sekiz şeritli bir çevre yolu arasında görsel özellikler bakımından büyük fark bulunmaktadır (Gültürk, 2013).

Görsel değerlendirme çalışmaları, temel planlama yaklaşımlarının aksine planlamada estetiği, tasarım ve yönetim ile bütünleştirmeye çalışmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalara göre çevre psikolojisi, coğrafya ve kırsal sosyoloji bilim dallarından daha yoğun olmak üzere sosyal bilimciler önyak olmuştur. Bu çalışmaların temel

ilgi alanları peyzaj veya çevre özelliklerini tanımlamak ve değerlerini ölçmektir. Algı ise, tanım olara duyular vasıtasıyla alınan bilgilerin seçilmesi, düzenlenmesi ve yorumlanması sürecidir (Porteous, 1996; Bell, 1999). İnsanlar fiziksel çevreyi birçok yolla ve farklı düzeylerde algılamaktadırlar. Algı, pasif değil aksine aktiftir ve çevreyle iki yönlü olarak ortaya çıkmaktadır (Berleant, 1992). Bunun yanında algı sadece fizyolojik bir olgu olmayıp aynı zamanda bireylerin geçmiş deneyimleri ile sosyal ve kültürel etkenleri de etkili olmaktadır. Çevrenin algılanması işitme, dokunma, görme ve duyma gibi birkaç duyu yardımıyla gerçekleşmektedir. Bu duyulardan en etkili olanı görme duyusu olmaktadır. İnsan duyusal girdisinin %80'inden fazlasının görme duyusundan sağlandığı belirtilmektedir (Porteous, 1996). Bundan dolayı çevre algısı büyük ölçüde görsel olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında görsel peyzaj algısının belirlenmesinde peyzaj tercihleri ölçüt olarak kullanılmıştır. Peyzaj alanlarında görsel kalite değerlendirmesi yöntemleri başlıca 3 başlık altında toplanabilmektedir.

2.3.1. Fiziksel Model (Uzman Modeli-Objektif Model)

Bu yöntemde, peyzaj kalitesini peyzaj mimarları, plancılar, kaynak yöneticileri gibi konusunda uzman, eğitilmiş ve yetkili kişiler tarafından alan değerlendirilmektedir (Çakıcı, 2007). Bu modelde, esas olarak, manzara güzelliğine etkisi olan veya olduğu düşünülen peyzaj özellikleri ve öğeleri göz önünde bulundurularak arazi envanteri oluşturulmaktadır (Elinç, 2011).Günümüzde, görsel kalitesi yüksek peyzaj düzenlemeleri yapılırken, öncelikle, algılanan peyzaj görsel kalitesinin nesnel ölçümünün yapılması gerekmektedir. Uzman temelli görsel peyzaj değerlendirme yönteminde, çalışma alanının fiziksel özellikleri için genellikle puanlama yöntemi kullanılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan görsel peyzaj sörveyinden belirli kriterlere göre belirlenen görsel peyzaj değerleri, belirlenen alanların fiziksel özellikleri, tasarım elemanları (renk, doku, çizgi vb.) ve ilkeleri (denge, tekrar, zıtlık vb.) kapsamında değerlendirilmektedir.

Yöntemde, biyofiziksel yaklaşımla (davranışı biyofiziksel süreçlerin işlevi olarak tanımlayan yaklaşım) değerlendirilen alanda, belirlenen görsel değerlere göre peyzaj elemanlarının ya da birimlerinin değerlendirmeleri yapılmaktadır. Bu kapsamda her

bir birim yüksek, orta, düşük olmak üzere sınıflandırılır ve puan verilir. Tüm biyofiziksel özelliklerin puanlandırılması sonucunda her bir görsel peyzaj birimine ait toplam puanlar elde edilir. Bu puanlar, görsel peyzaj biriminin planlanması ve yönetimi sırasında öncelik durumunu, koruma-onarım-güçlendirme-gizleme stratejilerinin geliştirilmesini etkiler. Bu planların yanı sıra, gözlemcinin her bir görsel peyzaj birimi için öngördüğü görüş mesafesi, görüş açısı vb. değişkenleri de dikkate alınarak görsel peyzaj ile ilgili stratejiler ve çözümler geliştirilir. Uzman temelli görsel peyzaj değerlendirmesinde, planlayıcının deneyimine, alanın kullanım amacına göre görsel peyzaj analizinde kullanılacak yaklaşımlar değişiklik gösterebilir. Farklı yöntemler, farklı puanlandırma sistemleri ya da farklı yaklaşımlar geliştirmek mümkündür. Görsel peyzajın değerlendirilmesine ilişkin, belirtilen çalışmalara ek olarak, görünürlük analizi, görsel simülasyonlar oluşturmak gibi çalışmalar da yapılmaktadır (Hardal, 2012).

Görünürlük analizinde, estetik kriterlerin ölçülendirilmesinde genel olarak temel alınan tasarım kriterlerinden çizgi, biçim, renk ve tekstür gibi özelliklerin kullanıldığı bu modelde, manzaranın betimlenmesi sağlanmaktadır (Kaptanoğlu, 2006). Bu yaklaşımda planıcı veya coğrafyacılar, peyzaj toprak çeşitlerini, arazi formlarını veya vejetasyonu dikkate almakta, bu karakterleri sınıflandırılabilir ve haritası yapılabilecek özellikler olarak görmekte ve bunun için belirli varsayımlar kurarak (örneğin dağ ve nehirler yüksek peyzaj kalitesine sahiptir) “peyzajı” fiziksel özellikleri açısından değerlendirebilmektedirler. Bu yaklaşımda öncelikle öngörülen “Peyzaj, doğasında bir peyzaj kalitesi barındırmaktadır” savıdır. Bu yaklaşımda, peyzaj kalitesi fiziksel özelliklere bağlı olarak değerlendirilmekte ve “Objektivist paradigma-Nesnel yaklaşım” ile ilişkili olarak görülmektedir (Elinç, 2011; Kaptanoğlu, 2006).

Söz konusu bu öğeler arasında yer alan biçimsel karakter, peyzaj alanlarının sınıflandırılması amacıyla, farklılık, birlik, bütünlük veya karmaşıklık gibi ilkeler bakımından incelemektedirler. Bu model bir uzman tarafından, çoğunlukla da, bir peyzaj mimarı tarafından uygulanmakta ve analizi yapılan özellikler, çalışmanın amacı ve kaynak tipine göre değişebilmektedir. Uzman modellerinin halk modellerine göre güvenilirliği daha düşüktür. Uzman modelleri genelde çevresel

yönetim uygulamalarında daha çok kullanılmaktadır (Daniel, 2001; Kaptanoğlu, 2006; Elinç, 2011).

2.3.2. Psikolojik Model (Halk Modeli-Sübjektif Model)

Görsel peyzaj kalitesi, gözlemcinin ilgili psikolojik (algısal, bilişsel, duygusal) süreç ile etkileşim içinde olan görünür peyzaj özelliklerinin ortak bir ürünü olarak tanımlanmaktadır. Sistemik olarak görsel peyzaj kalitesi değerlendirmesi 20. yüzyılın sonlarında uygulamaya konulmuştur. Peyzaj görsel kalite değerlendirmesi çalışmaları genellikle hedeflenen objelerin görüntülerinin fotoğrafik sunumuna dayalı katılımcı değerlendirmelerine dayalı olmaktadır (Çankal, 2016).

Kullanıcılar tarafından görsel peyzaj değerinin belirlenmesi genel olarak manzaranın ilgi çekicilik düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılır. Bu amaçla alanı kullanan ya da kullanacağı düşünülen kişilerden (alanın potansiyel kullanıcılarından) görsel peyzaj özelliklerine ait değerlendirme yapımları istenir. Bu değerlendirmeler için anketler, davranış gözlemleri ya da katılımcı tasarım projeleri kullanılabilir. Bunlardan çoğunlukla kullanılan anket yönteminde alana ait fotoğraf, video çekimleri, görsel simülasyonlar vb. materyaller kullanılır. Kullanıcılara görüntüleri ne kadar beğendikleri ya da ilgi çekici buldukları gibi sorular sorulur. Bu tip anketlerde, uygulanması ve değerlendirilmesi kolay olan puanlandırma yöntemi en sık kullanılan yöntemdir (Hardal, 2012).

Kullanıcıdan kendisine gösterilen her bir görüntüyü ya da seri görüntüleri beğeni durumuna göre puanlandırması istenir. Davranış gözlemlerinde ise insanların parklarda ve ortak açık alanlarda sistemik olarak gözlemlenmesiyle, çevrenin nasıl kullanıldığı ya da kullanılmadığı hakkında izlenim edinmek mümkündür. Ancak insanlar gözlem altında olduklarını bildiklerinde farklı şekilde davranabilecekleri için, anketler ve davranış gözlemleri her zaman gerçeği yansıtmayabilir, kullanıcıların verdikleri yanıtlar abartılı olabilir. Oluşturulacak çevreyle kullanıcı gereksinim ve isteklerinin optimizasyonunun kurgulanabilmesi için, kullanıcıların çevreyi bizzat inşa edebilmeleri ya da tasarım projelerinde yer almaları yani "*katılımcı tasarım projeleri*"nin uygulamada da yer bulması ile mümkün

olabilecektir. Bu tip uygulamalar oluşturulacak çevreyi, kullanıcı isteklerinin yansıması haline getirilmesinde daha doğrudan yapılan etkili bir yoldur. Ancak, yöntemin için organizasyonunda ve uygulama kısmında zorlukların yaşanma durumu zaman kaybına neden olacağı için tercih edilen bir yöntem değildir (Aslanoğlu Evyapan ve Tokol, 2000). Geleneksel peyzaj değerlendirme yaklaşımlarından olan algısal kalite değerlendirme yaklaşımı da, fiziksel çevrenin görselliğinin artırılması için canlı merkezli (bio-centric) yaklaşımı savunmakta, derin çevre bilim ve yeşil felsefe hareketleri ile çevreci bakışın savunduğu insan algıları ve tercihlerini içermemektedir (Daniel, 2001; Hardal, 2012).

Peyzajın güzelliği, izleyicilerin sahip oldukları kültürel, sosyal ve psikolojik yapının ortak bir ürünü olmaktadır. Algısal kalite değerlendirme yaklaşımında halkın peyzaja dönük tercihleri çoklu regresyon analizi, faktör analizi gibi istatistiksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmeye çalışılmaktadır ve veriler genellikle anketler yardımıyla elde edilir (Lothian, 1999; Garré vd., 2009; Elinç, 2011).

2.3.3. Psikofiziksel Model

Psikofiziksel yöntemlerde peyzajın topografya, vejetasyon vb fiziksel karakteristikleri ve gözlemcilerin algısal yargılamalarının arasındaki matematiksel ilişki belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu modelde amaç, toplumun tercihlerinin araştırmacıların kişisel tercihlerinden etkilenmeden ölçülebilmektir (Uzzel, 1991; Lothian, 1999; Misgav, 2000; Çakıcı, 2007; Elinç, 2011).

Manzara güzelliğini değerlendirebilmek amacıyla oluşturulan “biçimsel estetik yaklaşım modeli” ile “psikolojik yaklaşım modeli” birleştirilerek “psikofiziksel yaklaşım modeli” oluşturulmuştur. Günümüzde önemini korumakta olan bu model temel olarak, fiziksel peyzaj özelliklerine ait envanterin oluşturulmasına dayanmaktadır. Burada peyzajın fiziksel özelliklerinin iyi analiz edilmesi önemlidir. Bu amaç doğrultusunda, psikofizikçiler, çevresel uyaranların fiziksel özellikleri ile kullanıcının algısal tepkileri arasındaki ilişkileri ortaya koyabilmek amacıyla araştırma yapmaktadırlar. Bu ilişki, vejetasyon, topografya, su vb. çevrenin fiziki özellikleri ile tercih edilen estetik değer veya manzara güzelliği gibi psikofiziksel

tepkileri arasındaki ilişkidir. Değerlendirmelerde, bitki örtüsü, arazi kullanımı, orman meşcere yapısı gibi peyzaj özellikleri ölçülmekte, kullanıcıların peyzaj kalitesi hakkındaki görüşleri arasındaki ilişki istatistik testlerle analiz edilmektedir. Eşli karşılaştırmalar, Likert ölçekleri, çeşitlendirmeler ve sınıflandırma ölçekleri gibi yöntemler kullanılarak peyzajın kantitatif olarak değerlendirilmesi sağlanmaktadır (Kaptanoğlu, 2006; Elinç, 2011).

Görsel peyzaj kalitesi gün geçtikçe artan bir şekilde önem kazanan konu olduğundan farklı alanların görsel peyzaj değerlendirmesi üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmında görsel peyzaj özelliklerinin beğeniyle olan ilişkisi incelenirken (Müderrişoğlu ve Eroğlu, 2006; Çakıcı, 2007; Dinçer, 2011), bir kısmında ise, algısal özelliklerin fiziksel ve kavramsal özellikleri ile ilişkisi araştırılmıştır (Kaplan ve Hepcan, 2004; Kaptanoğlu, 2006; Özçelik, 2010). En çok çalışmanın yapıldığı alanların başında ise manzara güzelliği ile fiziksel, psikolojik, yönetsel, demografik, kavramsal özellikler arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmalar gelmektedir (Schroeder ve Daniel, 1980; Brown ve Daniel, 1986; Clay ve Daniel, 2000; Tyrväinen vd., 2003; Arriaza vd., 2004; Kıroğlu, 2007; Beza, 2010; Elinç, 2011).

Uzman yaklaşımı ve algı (kullanıcı) temelli yaklaşım da genel olarak peyzaj kalitesinin, peyzaj biyofiziksel özellikleri ve izleyicinin algısal/yargısal süreçleri arasındaki bir etkileşimden doğduğunu kabul etmektedir. Yaklaşımlar peyzajın kavramsallaştırılması, gözlemci bileşenleri ve görece önemli manzaralar açısından farklılaşmaktadır. 20. yüzyılın sonlarında peyzaj kalite değerlendirme uygulamalarında, uzman yaklaşımı ve algısal yaklaşımların her ikisinin birlikte değerlendirilmesine doğru bir değişim söz konusu olmuştur. Her ikiyaklaşımın birlikte uygulanarak sonuçlarının, nihai çevre yönetimi kararlarını verme sürecinde kullanılma durumu önem arz etmektedir. 21. yüzyılda peyzaj özelliklerinin alansal ve zamansal değişim etkilerinin olduğu ekosistem yönetimine doğru artarak devam eden bir yöneliş vardır. Genel olarak, yapılan çalışmalarda öncelikli olarak algılanan maddi nesnelere üzerinde durulmuş; peyzajın görsel kalitesinin öznel ölçümü olan ve toplumun tercihlerini de ifade eden, algılayan faktörüne yeterince önem verilmemiştir. Ancak algılayan faktörüne yönelik yapılan çalışmalar da giderek önem

kazanmaktadır. Bunun için uzmanlar ve meslek dışından kişilerin düşüncelerinin değerlendirilmesi üzerinde durulan çalışmalar giderek artmaktadır (Kamicaityte ve Janusaitis, 2004).

Bazı araştırmacılar daha objektif değerlendirme yapılabilmesi amacıyla “*psikofiziksel yaklaşım*”ı gerekli görmektedirler. Psikofiziksel yaklaşım, peyzaj kalite değerlendirme sisteminin işlevsel olarak ayrılmış biyofiziksel ve insan algı/karar bileşenleri arasında daha uygun bir denge sağlamak için savunmaktadırlar. Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS)’ndeki teknolojik gelişmeler, buna bağlı olarak da modelleme ve çevresel veri görselleştirme çalışmaları da yapılandırılmaya yardımcı olmaktadır (Daniel, 2001). Uzman ve kullanıcı grubunun değerlendirmelerinin birarada dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, uzman değerlendirmeleriyle peyzajın görsel kalitesini ortaya koyarken, kullanıcı grubunun değerlendirmeleriyle de kullanıcı taleplerini ve beklentilerini karşılayacak planlama ve yönetim stratejileri geliştirmek mümkün olmaktadır. Öznel ve nesnel iki boyutu olan “*peyzajda görsel kalite*” değerlendirme çalışmaları ile çevresel tasarım kararları alınma aşamasında, çevrenin görsel kalitesinin korunması ve arttırılması hedeflenmektedir (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2008; Hardal, 2012).

3.LİTERATÜR ÖZETİ

Peyzaj görsel kalite çalışmalarında başlangıçta ölçüm ve değerlendirmeler sadece fiziksel özellikler dikkate alınarak yapılmakta iken, estetik felsefesinin de gelişmesiyle birlikte kullanıcıların beğenisi ve algısını temel alan yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, sonrasında sadece kullanıcı tercihlerinin sorgulanması da ölçüm ve analizler için yeterli görülmemeye başlamış, peyzaj değerlendirmelerine ve çevresel değişikliklere ilişkin doğru tahmin yapılabilmesi için, peyzaj kalitesinin ölçümü, çevrenin fiziksel, biyolojik ve sosyal özellikleri ile sistematik ilişki içinde olması gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır. Bu durum fiziksel özellikleri esas alan değerlendirme yaklaşımı ile kullanıcı algısına dayanan değerlendirme yaklaşımının ortaklaşa kullanımını gerektirmektedir (Hardal, 2012).

Bu konuda gerek Türkiye’de gerekse dünyanın çeşitli ülkelerinde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Laurie (1975), Görsel değerlendirmedeki estetik faktörler çalışmasında, son on yıllık peyzaj çalışmalarında planlamacıların bir ihtiyacı olarak tasarlanan peyzajın, mevcut peyzaj içinde görsel özelliklerinin değerlendirilmesi incelenmiştir. Çalışmasında, peyzaj görüntülerini belli bir görüş açısı içinde fotoğraflarla gözlemcilerle sorular sorarak estetik yargılara ulaşılabileceği araştırılmıştır. Bunun için estetik karşılaştırmalar ve toplumun kültürel özelliği kullanılmış, çalışmada güzelliği, onu oluşturan estetik ve psikolojik nedenleri, fiziksel mekân ve görüntülerde estetik yararı gözlemcilerin özellikleri açısından araştırmıştır. Peyzaj içinde; bitki ve yapılarını, peyzajın kompozisyonunu, desen ve renk uyumunu, doğallığını, peyzajın doğrusal yapılarla ilişkisini v.b. 20 adet genel görsel özellik değerlerini listeleterek incelemiştir.

Cendrero vd.,(1976), Kuzey İspanya’da Santander’in kıyı kesiminde, jeolojik birimlerin görsel değerlerini belirlemişlerdir. Araştırma alanında beş çeşit jeolojik değer tespit edilmiştir. Shafer Jr ve Brush (1977), Doğal peyzaja ait fotoğrafların değerlendirilmesi sonucu elde ettikleri verileri regresyon analizine tabi tutularak bir model oluşturmuşlardır. Çevre ile ilgili kararlar veren birimler tarafından görsel kalitenin yüksek olduğu alanlarda yapılacak planlama ve yönetim çalışmalarında bu

modelin kullanılmasını, çevresel etki değerlendirme çalışmalarının peyzajın estetik kalitesi ile bağlantılı olarak yapılmasını önermişlerdir.

Shuttleworth (1980), Araştırma yaptığı alanda peyzajı temsil ettiklerinin doğruluğu ve etkinliği kanıtlanan fotoğrafların kullanıldığı örnek bir çalışma ile görsel kalite analizi yapmıştır.

Schroeder ve Daniel (1980), Görsel kalite analizi metodunun yol koridorunda görsel kalite analizinde kullanılabilirliği araştırılarak, yol koridoru boyunca ormanlık alanlardan çekilen fotoğraflar değerlendirilmiştir.

Brown ve Daniel (1986), Gözlemci gruplarını, farklı görünüm tiplerinden hazırlanan renkli slâytlarda görülen orman görüntülerinin manzara görüntülerini sınıflandırmaya yönlendirmiştir. Manzara tercihi farklılıklarının gözlemci algılama farklılıklarından ve derecelendirme kriterlerindeki değişimlerden kaynaklanabileceği sonucuna varmıştır.

Hull ve Steward (1992), yaptıkları çalışmada, 90 katılımcının çalışma alanına ait fotoğraflara verdiği puanları değerlendirmiş ve araştırma alanında yokuş alanlarının görsel kalitesinin daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Özgüç (1999), çalışmasında TEM Hadımköy Kınalı arasındaki bölgede görsel analiz çizelgesi oluşturarak, karayolunun görsel açıdan değerlendirmesini yapmıştır. Bu amaçla güzergah boyunca çekilen fotoğraflar kullanılarak anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışması sonuçları, arazideki gözlemler, literatür analizleri, güzergaha ait video görüntüleri ve haritalar değerlendirilmiş ve görsel analiz çizelgesine işlenerek yolun görsel açıdan değerlendirmesi yapılmıştır.

Real vd., (2000),kuzeybatı İspanya'da sayısal ve kategorik veri kullanarak peyzaj örneklerinin algılanmasını etkileyen ilgili karakteristiklerin tanımlanmasını yapmış ve çalışma alanının manzara güzelliği belirleyicilerinin bir listesini elde etmiştir. Çalışma sonucunda hem psiko-fiziksel yaklaşımın hem de bilişsel yaklaşımın yüksek tercih düzeyini açıklayabildiğini belirtmiştir.

Clay ve Daniel (2000)'in makalesinde, Güney Utah'da (ABD'nin batı eyaletlerinden birisidir) bir yol koridoru için izleyici tercihlerinin değerlendirilmesi sunulmuştur. Bir ön saha çalışması ile ilk olarak ziyaretçilerin çalışma alanına uyum ve ilgileri belirlenmiş, ardından 12 mil koridor boyunca sistematik bir fotoğraf envanteri üretilmiştir. Edinilen fotoğraflar, doğal peyzaj güzelliğini değerlendirme amacıyla kullanılmıştır. Çalışmada koridorun manzara kalitesinin kamu algısında, kullanıcı farklarının etkilerini araştırmak amaçlanmıştır. Daha sonraki aşamada ön alan çalışmasıyla belirlenen tercih sonuçları, manzarada görüntü derinliği, görüntüde yol oranı, görüntüdeki açık alanlar, görüntüdeki çayır alanı oranı gibi peyzaj değişkenleri kullanılarak, testteki aynı tabloların görünür karakteristiklerinin değerlendirilmesi ile ilişkilendirilmiştir.

Daniel (2001), Görsel peyzaj kalitesini sistematik olarak değerlendirmek ve bu bilimsel ve uygulamalı girişimin geleceğinin bazı yönleri hakkında tahminler yürütmek için çalışmaların kısa bir tarihini ortaya koymuştur. Uzman yaklaşım ve algıya dayalı yaklaşım üzerinde durmuştur.

Arriaza vd.(2003), peyzajın görsel kalitesinin değerlendirilmesi çalışmasında, Güney İspanya'da iki kırsal alanda beş aşamalı bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmanın ilk aşamasında; çalışma alanında, coğrafik bilgi sistemleriyle homojen özellikteki peyzaj üniteleri belirlenmiş, ikinci aşamasında ise belirlenen peyzaj ünitelerinin fotoğrafları çekilmiştir. Çalışmanın üçüncü aşamasında mevcut alanın estetiği, peyzajın görsel etki değerleri için gözlemcilerin tercihlerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmanın dördüncü aşamasında; belirlenen görsel nitelikler kültürel yapı, bitki, düzlem ve su yüzeyi üzerindeki renk çeşitliliği ve uyumu, doğallık, görünümde denge, doku uyumu, derinlik ve arka plan ufuk hattı gibi estetik özelliklere göre etki ve değerlerindeki değişimler mekânlarda incelenmiştir. Çalışmanın son aşamasında ise tüm fotoğraflarda peyzaj görsel kalitesi ve her bir bileşendeki değişimin değerleri hesaplanarak karşılaştırılmıştır. Araştırma kapsamında çekilen 400 fotoğraf, 226 kişiden oluşan 10 anket grubu için, her bir grup için rastgele seçilen 16 sahne görüntüsü ve toplamda 160 adet görüntü değerlendirilmiştir. Çalışmada her grubun seçtiği 16 fotoğraf içinden en güzel ilk dört fotoğrafa +4, +3, +2, +1 puan, en beğenmedikleri dört fotoğrafa -4, -3, -2, -1 puan ve diğer sekiz fotoğrafa 0 puan

vererek değerlendirmişlerdir. Elde edilen veriler görsel kalite indeksi oluşturulmasında kullanılmıştır. Mevcut alandaki görüntülerin aldıkları değerler alanda konumlandıkları yerlerin görsel kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Suyun varlığı, suyun hareketi, doku, bitki örtüsü, renk uyumluluğu, ölçü etkinliği, hiyerarşik düzen, doğallık, olumlu ve olumsuz yapay elemanlar, ufuk hattı (arka plan), odaksal görünüm, denge ve renk sayısı ölçüleri değerlendirmelerde kullanılmıştır.

Hernandez vd., (2003), yeni yapılar nedeniyle peyzajda ortaya çıkan görsel etkilerin değerlendirilmesinde konum seçimi için bir yöntem belirlemeyi hedefledikleri çalışmalarında, CBS kullanarak manzaralı kompozisyon hesaplama çalışması yapmışlardır. Manzaralı kompozisyon çalışmasında analiz edilen alan içindeki görsel bilgi hesaplanmıştır. Öncelikli olarak, arazi veri sistemi için gerekli alan envanteri, bölgesel ve istatistiksel haritalar, grafik resimleri ve CBS elde edilmiştir. Makalede CBS'nin üç boyutlu analizler ve peyzaj modellemeleri için kusursuz bir araç olduğuna değinilmiş, grafik tasarımlarını kolaylaştırmasının yanı sıra, coğrafi bilginin kolay sayısallaştırılması da diğer olumlu yönleri olarak sıralanmıştır.

Clay ve Smidt (2004), Kaliforniya Eyaletinin Pismo Plajı'nın kuzeyinde yer alan San Louis ile kuzeybatısında yer alan Morro Bay yerleşimi arasında bulunan 10 millik otoyolda yürüttüğü çalışmasında, görsel etki değerlendirmesi analizi gerçekleştirmiştir. 2001 yılında gerçekleştirilen çalışmada, görsel olarak dağların arasındaki vadilerden geçen yolun kenarlarında toplam 43 algı noktası belirlemiştir. Bu noktalarda doğallık, canlılık, çeşitlilik ve birlik olmak üzere 4 tanımlama uzmanlarca değerlendirilmiştir. Fotoğraflarda uzmanlar ile kullanıcı (234 kişi) bilgilerinden faydalanılmış ve kavramlar test slâytları üzerinden uzmanlarca denenmiştir. Fotoğraflardan tesadüfen seçilmiş 36 görüntü uzmanlar tarafından doğallık, çeşitlilik, canlılık ve birlik değişkenleri bakımından değerlendirilmiştir.

Virbašienė ve Janušaitis (2004), Litvanya halkının sosyal tercihlerini analizi etmişlerdir. Çalışma kapsamında 75 kullanıcı ve uzman katılımcının yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve meslekleri belirlenmiş ve yüzde oranları hesaplanmıştır. Tespit edilen katılımcıların sosyal farklılaşma oranı hesaplanmıştır. Çalışmada seçilmiş 10

adet peyzaj alanının fotoğrafı sorgulatılmıştır. Fotoğraflara numaralar verilmiş ve her fotoğrafın tanımlanabilmesi için rahatsız edici, konforsuz, ilginç, sıkıcı, esrarengiz, etkileyici, karmakarışık, düzensiz, sıradan, tarihle ilişkili, milletin tarihi ve kültürü ile ortak gibi sıfatlamalar kullanılmıştır. Fotoğrafların tanımlanması ve değerlendirilmesi için puanlanmada (-2,-1, 0, 1, 2) değerleri kullanılmıştır.

Clay ve Smidt (2004), manzara kalitesini değerlendirmek için kullanılan tanımlayıcı değişkenlerin değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Çalışmada ana amaç, yol şartlarında uzman bir değerlendirme uygulandığında bu tanımlayıcıların halk tercihlerini gösteren sonuçlar üretip üretmeyeceğini belirlemektir. Kaliforniya’da bir yol koridorundan fotoğraflar çekilerek bir fotoğraf envanteri oluşturulmuştur. Daha sonra canlılık, doğallık, birlik ve çeşitlilik olmak üzere dört tanımlayıcı kullanılarak fotoğrafların değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma sonucunda ortalama manzara puanları hesaplanmış ve sonra da korelasyon, regresyon ve faktör analizi yapılarak uzman değerlendirmeleriyle ilişkilendirilmiştir. Sonuç olarak canlılığın, doğallığın ve çeşitliliğin tercihle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Kalın (2004), Trabzon sahil bandının görsel kalite bütünüünün belirlenmesini amaçladığı çalışmada 30 adet görsel kalite alandan fotoğraflanmış, daha sonra bu görseller kendi aralarında gruplandırılarak uygulama alanının bu görsel kalite gruplarıyla nasıl tanımlandığı belirlenmiştir.

Kaplan ve Hepcan (2004), Ege Üniversitesi Kampüs alanında yer alan Sevgi Yolu’nun görsel değerlendirmesini yaptıkları çalışmalarında Ege Üniversitesi Kampüsünde Yeşil Köşk-Petrol Ofisi Benzin İstasyonu arasındaki araç ve yaya paylaşımlı yolu temel alan görsel (etki) değerlendirmesini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında, araştırma alanı yapısal, çevresel ve görsel karakteristikler olarak 3 alt bölümde tanımlanmıştır. Yol güzergâhı, kullanım yoğunluğunun iklimsel koşullardaki günlük yaşam süreci göz önüne alınarak sabah, öğle ve akşam zaman diliminde belirlenen saat aralıklarında hâkim algı noktalarından elde edilen görünümünün tipolojisi yapılarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda Sevgi Yolunun ilişkili olduğu çevre kullanımlarının, görsel (etki) değerlendirmesi

bağlamında, yaya öncelikli bir sosyal yaşam ve geçiş ortamı olarak yeniden ele alınması gerektiği ortaya konmuştur.

Bliven ve Kelty (2005), New York'ta bulunan Lloyd Harbor yarımadasının güney kıyılarında görsel etki değerlendirilmesi yapmıştır. Çalışmada biçim, renk, doku, ölçü ve çizgi görsel elemanlarının uyumluluğu bölge halkının bilgisine sunulmuş, elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu yöntemle, görsel etki bozulmalarının tespit edilmesi, yeni önerilerin simülasyonlarının hazırlanması ve mevcut görsel etki değerinin tespit ve sınıflandırılması yapılmıştır. Çalışmada yasal sınırlar göz önüne alınarak peyzajın incelenmesinde bitki, düzlem ve su yüzeyi birleşimi ilişkilendirilerek kullanılmıştır.

Balmon vd., (2005), regresyon analiziyle manzara değerlendirmesi yaptıkları çalışmada doğrudan ve dolaylı manzara değerlendirme tekniklerinin kullanımı ile manzaranın görsel tarım kalitesinin değerlendirilmesi için bir metodoloji sunmaktadırlar. Çalışmada uygulanan iki teknikten ilkinde yaşanan toplumun tercihlerinin araştırılması temel alınarak tarımsal alanlar değerlendirilmiş, diğerinde ise belirlenen unsurların ve özelliklerin katkılarının regresyon analizi yolu ile genel manzara güzelliğine etkisi değerlendirilmiştir.

Erenci (2006), Kocaeli Üniversitesi Umuttepe yerleşkesinde bulunan, 1104 öğrenci, 56 öğretim elemanı, 7 idareci, 41 memur olmak üzere, toplam 1208 kişiye anket uygulamıştır. Anket; kişilerin yerleşkedeki serbest zamanının tespitini, etkinlik tercih önceliklerini, rekreasyon ve organizasyon kavramları ile ilgili sorularını içermektedir. Çalışma sonucunda serbest zaman etkinliklerine iştirak etme davranışının ankete katılanların mesleklerine, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği, serbest zaman etkinliklerinin zararlı alışkanlıkların edinilmemesinde etkili olduğu, serbest zaman etkinlikleri sağlığa ve çalışma performansına olumlu etki gösterdiği, serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik ve kültürel etmenlerin etkilerinin olduğu, farklı bölümlerdeki kişilerin etkinlik tercihlerinin birbirinden farklı olduğu gibi durumlar ortaya konmuştur.

Hossain vd., (2007),peyzaj görsel kalitesini değerlendirmek için uzman yaklaşımı ve toplum algısına dayalı yaklaşım paradigmalarını birleştiren bir metod uygulamışlardır. Çalışmada CBS teknolojisinden yararlanılmıştır. Çalışmada öncelikle bakış noktalarının seçimi, faktör endekslerinin hesaplanması için yapılan modelleme çalışmaları, manzara tercihlerinin oylanması, çoklu regresyon gibi istatistiksel yöntemlerin kullanımı (değerlendirmeler için oluşturulan formülün uygulanması) ile bakış noktalarının görsel kalitesinin saptanması, çalışma alanı boyunca haritalar oluşturma ve enterpolasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bulut ve Yılmaz (2007); Erzincan ili Kemaliye İlçesi ve yakın çevresinin alternatif turizm kapsamında rekreasyonel turizm potansiyelini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında Erzincan ili Kemaliye ilçesinde manzara biçimi olarak belirlenen doğal ve kentsel peyzaj ile birlikte alanın jeolojik yapısı, bitkisel yayılma alanları, vadi oluşum alanları, baraj alanları ve yöresel otantik peyzaj görüntüleri ile oluşturulmuş yedi bölüm görsel nitelik ve özellikleriyle araştırılmıştır. Araştırma kapsamında çekilen 500 fotoğraf içerisinden rastgele seçilen 35 fotoğraf araştırma kapsamında korelasyon yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında 46 peyzaj mimarlığı, 32 bahçe bitkileri, 22 güzel sanatlar fakültesi ve 50 diğer bölümlerden olmak üzere toplam 150 öğrenciye anket uygulaması yapılmıştır. Anket sonucunda katılımcıların daha çok şelale ve göller üzerine odaklandıkları belirlenmiştir.

Kıroğlu (2007), Erzurum kenti ile kentin yakın çevresinde yer alan Abdurrahman Gazi Türbesi, Teke deresi Göleti, Tortum Gölü ve Şelalesi, Serçeme Vadisi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi 6 Nolu Kuyu Deneme istasyonu, Dumlu rekreasyon alanlarında çalışmıştır. Çalışma kapsamında farklı peyzaj karakterine sahip alanların görsel kalitelerinin belirlenmesi amacıyla 120 kişiye anket uygulanarak görsel kalite analizi yapılmıştır. Çalışma alanlarını temsilen örnek görüntüler belirlenmiş, her bir çalışma alanından 8 adet fotoğraf kullanılmış katılımcılar tarafından algısal parametreler göz önünde bulundurularak her bir fotoğrafa puan verilmiş ve çalışma alanlarının peyzaj kalitesi belirlenmiştir.

Temelli (2008), çalışması kapsamında Çukurova Üniversitesi Yerleşkesi'nde çalışmış ve bu alanda kullanım yoğunluğu yüksek ve üniversitenin sosyal dış mekân yaşamını yansıtan önemli mekânlar örneğinde, görsel etki değerinin saptanmasında kullanılabilecek bir yöntem geliştirmeyi amaçlamıştır.

Çakıcı ve Çelem (2009), çalışmalarında görsel peyzaj algısının değerlendirilmesinde kentsel açık ve yeşil alanların, özellikle kent parklarının planlanması ve tasarlanması süreçlerinde hem kullanıcı görüşlerini hem de uzman değerlendirmelerini bütünlendiren bir yöntem geliştirmeyi ve yön gösterici mekan tipolojileri ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Çalışma kapsamında kent parklarından 25 adet fotoğraf üzerinden kullanıcılara ve uzmanlara anket uygulanmıştır. Daha sonra kullanıcı ve uzman gruplarının değerlendirmeleri karşılaştırılarak en çok tercih edilen görüntülere ilişkin mekansal karakteristikler ortaya konulmuştur.

Sezen (2009),Erzurum-Bayburt-Of karayolu güzergahının manzara yolu olarak değerlendirilmesine yönelik görsel analizini yaptığı çalışmasında Erzurum-Bayburt-Of karayolu güzergahının doğal ve kültürel yapısını oluşturan unsurları ve mevcut rekreasyonel değerleri ifade eden haritalar oluşturmuştur. Bu karayolu güzergahını bilen ve daha önce kullanmış olan 110 kişiye anket yapılmıştır. Anketlerin değerlendirmeleri sonucunda katılımcıların ilk sırada Uzungöl Doğa Parkı'nı, son sırada ise Erzurum-Aşkale güzergahını beğendikleri ortaya çıkmıştır.

Hardal (2011),Yıldız Korusu'nda yaptığı çalışmasında CBS(Coğrafi Bilgi Sistemleri) yardımıyla çalışma alanının görsel özelliklerinin belirlenmesini amaçlamış ve bu amaç doğrultusunda Yıldız Korusu'nun görsel özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Daha sonra bu özellikleri CBS kullanarak kullanıcı tercihlerini değerlendirmiştir. Çalışma kapsamında planlama kriterleri açısından görsel kalite değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma sonucunda estetik özelliklerin mekâna kattığı anlam üzerinde durulmuştur.

Özhancı ve Yılmaz (2011), Erzurum kenti ve kentin yakın çevresinde yer alan bazı rekreasyon alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Bu amaca yönelik olarak farklı peyzaj karakterine sahip alanların

görsel kalitesinin belirlenmesi yönünde tercihleri belirlemek üzere, 120 kişiyle görsel kalite analizi çalışması yürütülmüştür. Çalışma kapsamında her bir alandan 8 adet fotoğraf kullanılmış ve çalışma toplam 48 adet fotoğrafla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında algısal parametreler göz önüne alınarak bir fotoğrafa katılımcılar tarafından puan verilmiş ve böylece çalışma alanının görsel kalitesi ortaya konulmuştur. Çalışmanın yöntem kısmı tez çalışmasıyla birlik göstermektedir.

Aklıbaşında (2013), Yahyalı ilçesi ve yakın çevresinin peyzaj potansiyelinin sürdürülebilir turizm ve rekreasyonel kullanımlar yönünden değerlendirilmesini amaçladığı çalışmada Kayseri'nin Yahyalı ilçesinin turizm ve rekreasyon potansiyelini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda "turizm ve rekreasyona uygunluk analizi", "görsel kalite analizi", yerel halk ve ziyaretçilerin talep ve eğilimlerini belirlemeye yönelik "anket çalışması" ve ilçede yapılabilecek turizm aktivitelerine yönelik "SWOT analizi" yapılmıştır.

Gültürk (2013), çalışmasında Tekirdağ ilinin kıyı bandında, çeşitli değişkenler doğrultusunda görsel peyzaj kalite analizi yapılmış ve bu analiz ve değerlendirmelerin sonuçlarına göre ilerleyen zamanlarda yapılması düşünülen planlama ve tasarım çalışmalarına altlık oluşturmasını amaçlamıştır. Çalışma kapsamında Tekirdağ ilinin Değirmenaltı Mahallesiyle Altınova Mahallesi sınırları içerisinde yer alan kıyı bandından 45 adet fotoğraf kullanılarak foto-anket uygulanmıştır. Gerçekleştirilen anket çalışması kullanıcılar ve uzmanlar olmak üzere iki gruba uygulanmıştır. Hazırlanan tez çalışmasında foto-anket uygulanmış ve potansiyel kullanıcıların görüşleri dikkate alınmıştır. Çalışmada kullanıcı grubunu Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümü öğrencileri, uzman grubunu ise öğretim üyeleri ve öğretim elemanları oluşturmuştur. Kullanıcı grubuyla uzman grubun mekan tercihlerini karşılaştırarak aralarında istatistiki olarak farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla aynı anket soruları her iki gruba da sorulmuştur. Anket esnasında fotoğraflar doğallık, bakım, uyum, düzen, açıklık, manzara güzelliği ve güven parametreleri bakımından Likert ölçeğinde puanlanarak değerlendirilmiştir.

Çal (2014),Antalya Konyaaltı Plajı'nda rekreasyonel kullanım özelliklerinin peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesini amaçladığı çalışmasında Türkiye'nin en önemli kent plajlarından biri olan Antalya KonyaaltıPlajı'nın rekreasyonel kullanım özellikleri peyzaj mimarlığı açısından irdelenmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle Konyaaltı Plajı'nın fiziksel gelişimi ve mevcut durumu incelenmiş daha sonra ise rekreasyonel kullanım özellikleri, ziyaretçilerin motivasyonları, tercihleri ve beklentileri araştırılmışve anket çalışması yürütülmüştür. Çalışma sonucunda sosyal norm eğrilerine göre ziyaretçilerin kalabalık karşısında negatif tercih eğilimigösterdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Plaj kullanım yoğunluğunun en önemli nedenleri,ziyaretçilerin Konyaaltı Plajı'nda kalma sürelerinin uzun olması ve plajın kent merkezineyakın mesafede yer alması olarak belirlenmiştir.

Polat ve Akay (2015), kentsel rekreasyon alanı kullanıcılarının görsel tercihleri ile çeşitli peyzaj tasarım öğeleri arasındaki ilişkileri belirledikleri çalışmalarında, ziyaretçilerin ve kullanıcıların tercihleri açısından kentsel rekreasyon alanlarının görsel kalitesi ile bu alanların yapısal ve bitkisel unsurlar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Çalışmada409 kişi ile birebir görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Sonuç olarak, su yüzey alanının, yaya yürüyüş yollarının genişliğinin, rekreasyon alanlarının işlevinin, bitki kompozisyonunun, bitki renk kompozisyonunun ve bitki türlerinin çeşitliliğinin bir peyzaj alanının görsel kalitesini olumlu etkileyebileceği ortaya konmuştur.

Özgeriş ve Karahan (2015), çalışmalarında Erzurum ili, Tortum ve Uzundere ilçelerindeki bazı rekreasyonel tesislerin görsel kalite değerlendirmesini yapmış ve yöredeki mevcut peyzaj bileşenleri ile görsel kalite arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Çalışmada tesisleri temsil eden 4'er adet fotoğraf kullanılmış ve 200 kişiyle anket çalışması yapılmıştır.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Çalışma Kastamonu’da bulunan 3 adet tabiat parkında yürütülmüştür (Şekil 1). Çalışmaya konu tabiat parkları Dipsizgöl Tabiat Parkı (Tosya), Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı (Kastamonu Merkez) ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı (Abana) olarak belirlenmiştir. Çalışmaya konu tabiat parklarının genel özellikleri şu şekildedir.

4.1.1. Dipsizgöl Tabiat Parkı

Dipsizgöl Tabiat Parkı, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun 3. Maddesi gereği ve Bakanlık Makamının 11.07.2011 gün, B.18.0.DMP.0.02.01.401-03-903 sayılı oluru ile 11.07.2011 tarihinde “Tabiat Parkı” olarak ilan edilmiş ve tescillenmiştir. Tabiat parkının toplam alanı 5 hektardır. Konum olarak Kastamonu ili Tosya ilçesinde Çiftler Köyü sınırlarında kalmaktadır. Coğrafi konum olarak ise 4543000 Kuzey enlemleri ile 574000 Doğu boylamları arasında yer almaktadır (MPGM, 2018). Alanın konumu harita üzerinde Şekil 4.1’de gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın konumu

Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın mesire yeri gelişme planı mevcut olup 6.12.2003 tarihinde onaylanmıştır. Tabiat parkı Tosya-Ankara Karayoluna 9 km mesafede olup, Kastamonu ilinin Tosya ilçesinde yer alan Çiftler Köyünden geçilerek ulaşılabilir. Tabiat parkına ulaşım için kullanılan yolun tamamına yakını asfalttır. Alan Kastamonu İl Merkezinden 95 km, Tosya ilçe merkezinden 25 km uzaklıkta yer almaktadır (MPGM, 2018).

Tabiat parkına girişte kontrol noktası bulunmakta olup, ayrıca kır Gazinosu ile 20 kişilik konaklama tesisi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra ziyaretçilerin kullanımına açık 6 adet bungalow evleri (2 kişilik), 5 adet kamelya, 2 adet çeşme, çocuk oyun alanı, tuvaletler, Su Deposu (2 adet), 2 adet bulaşık yıkama noktası, 2 adet yağmur barınağı tabiat parkı içerisinde bulunmaktadır. Alana giriş noktası Fotoğraf 4.1'de verilmiştir.

Fotoğraf 4.1.Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın giriş noktası

Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın florasını ağırlıklı olarak *Pinus nigra* (Karaçam) oluşturmaktadır. Bunun dışında *Carpinus betulus* (gürgen) ve *Quercus* türleri (meşe) türleri de alanda mevcuttur. Alanın faunasını ise ayı, kirpi, tavşan, sincap, yaban domuzu, sansar, karaca, gelincik gibi memeli hayvanlar ile ormana bağlı çulluk, doğan, bildircin, karga, ağaçkakan, baykuş gibi kuş türleri oluşturmaktadır, alanın

çevresinde göçmen kuşlara da rastlanılmaktadır. Bunların yanında kaplumbağa, yılan ve kertenkele gibi sürüngenler de alan ve çevresinde bulunmaktadır (MPGM, 2018).

Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın gelişme planının yapım çalışmaları devam etmektedir. Gölün çevresinde doğa yürüyüşü, manzara seyri ile çadır kampı ve piknik yapmak mümkündür. Alanın donatı elemanlarına ilişkin görsel Fotoğraf 4.2'de verilmiştir.

Fotoğraf 4.2.Dipsizgöl Tabiat Parkı'ndaki donatı elemanları

4.1.2. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı

Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. maddesinin gereği ve Bakanlık Makamının B.18.0.DMP.0.02.01.401-03-903 sayılı oluru ile 11.07.2011 tarihinde "Tabiat Parkı" olarak ilan ve tescil edilmiştir. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı yaklaşık 10 ha bir alan kaplamakta olup Kastamonu ili Merkez ilçesi Kadıdağı mevkiinde bulunmaktadır. Coğrafi konum olarak 4571000 Kuzey enlemleri ile 566000 Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Alanın konumu Şekil 4.2'de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın konumu

Mesire Yeri Gelişme Planı 16.12.2003 tarihinde onaylanmıştır. Tabiat parkı Kastamonu-Çankırı devlet karayolu üzerinde bulunmakta olup, Kastamonu Merkezine 12 km. mesafededir. Alana ulaşım asfalt yolla sağlanmaktadır. Tabiat parkının rakımı yaklaşık 700 m'dir.

Tabiat parkında giriş kontrol noktasının (Fotoğraf 4.3.) yanı sıra, kır gazinosu, alışveriş ünitesi, büfe, fırın (2 adet), bekçi evi, tuvalet (2 adet), voleybol ve basketbol sahaları, çocuk oyun alanı (3 adet), çeşme (2 adet), bulaşık yıkama noktası (2 adet), kamelya (4 adet), otopark, depo ve anıt bulunmaktadır. Alan içerisine konumlandırılmış kır gazinosunun görseli Fotoğraf 4.4'de verilmiştir.

Fotoğraf 4.3.Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın giriş noktası

Fotoğraf 4.4.Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nda bulunan kırmızı gazinosu

Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın florası ağırlıklı olarak *Pinus sylvestris* (sarıçam) ve *Pinus nigra*(karaçam) türlerinden oluşmaktadır. Fauna olarak tabiat parkının

etrafındaki bölgede ayı, kirpi, kurt, tavşan, sincap, yaban domuzu, sansar, karaca, gelincik gibi memeli hayvanlar ile ormana bağlı çulluk, doğan, bildircin, karga, tahtalı güvercin, baykuş gibi kuş türleri oluşturmakta, alanın çevresinde göçmen kuşlara da rastlanılmaktadır. Bunların yanında kaplumbağa, yılan ve kertenkele gibi sürüngenlere de alan ve çevresinde rastlanılmaktadır (MPGM, 2018).

Tabiat parkının gelişme planı yapım çalışmalarına başlanılmıştır. Alan içerisinde doğa yürüyüşleri, piknik ve çeşitli açık alan sporları yapılabilmektedir. Alandaki donatı elemanlarından bir görüntü Fotoğraf 4.5’de verilmiştir.

Fotoğraf 4.5.Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı’ndaki donatı elemanları

4.1.3. Yeşil Yuva Tabiat Parkı

Kastamonu ili Abana ilçesinde bulunan Yeşil Yuva Tabiat Parkı 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun 3. Maddesi gereği ve Bakanlık Makamının B.18.0.DMP.0.02.01.401-03-903 sayılı oluru ile 11.07.2011 tarihinde “Tabiat Parkı” olarak ilan ve tescil edilmiştir. Yeşil Yuva Tabiat Parkı’nın alanı yaklaşık 5 ha. dır. Alan Kastamonu ili Abana ilçesi Hacıveli mevkiinde bulunmaktadır. Coğrafi konum olarak 4649000 Kuzey enlemleri ile 587000 Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Alanın konumu Şekil 4.3’de gösterilmiştir.

Şekil 4.3. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın konumu

Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın Mesire Yeri Gelişme Planı 16.12.2003 tarihinde onaylanmıştır. Alana ulaşım Abana-Çatalzeytin devlet karayolundan sağlanmakta olup, tabiat parkı Kastamonu kent merkezine 97 km. Abana ilçe merkezine ise yaklaşık 3 km. mesafededir. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nda giriş kontrol noktasının (Fotoğraf 4.6.) yanı sıra, idare binası, otopark (2 adet), çeşme (3 adet), tuvalet, su deposu, çocuk oyun alanı, yağmur barınağı (2 adet), duş ve mutfak mevcuttur.

Fotoğraf 4.6.Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın giriş noktası

Yeşilyuva Tabiat Parkının florasını ağırlıklı olarak geniş yapraklı ağaçlardan *Fagus orientalis* (kayın), *Carpinus betulus* (gürgen), *Castanea sativa* (kestane) ve *Quercus* (meşe) türleri ile ibrelili ağaçlardan *Pinus sylvestris* (sarıçam) ve *Pinus brutia* (kızılçam) türleri oluşturmaktadır.

Alanın fauna elamanları olarak ise memeli hayvanlardan karaca, kurt, domuz, sansar, tilki, tavşan, gelincik ve sincap, kuş türlerinden çulluk, kestane kargası, bildircin, doğan, sakarmeke, karga, baykuş ve ağaçkakan, sürüngenlerden ise yılan, kertenkele ve kaplumbağa sayılabilir.

Yeşilyuva Tabiat Parkı konum olarak denize yakın olduğundan denize girilebilir bunun yanında, piknik, manzara seyri, doğa yürüyüşleri, çadır ve karavan kampı yapma olanakları mevcuttur. Alandaki donatı elemanlarından bir görüntü Fotoğraf 4.7'de verilmiştir.

Fotoğraf 4.7.Yeşil Yuva Tabiat Parkı'ndaki donatı elemanları

4.2. Yöntem

Araştırma yönteminin temel aşamasını görsel kalite oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında Daniel ve Boster (1976) tarafından görsel kalite değerlendirmesi için geliştirilen Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi (Scenic Beauty Estimation Method) kullanılmıştır (Bergen vd., 1995; Clay ve Daniel, 2000). Çalışma kapsamında öncelikle çalışma alanlarına ziyaretler gerçekleştirilerek alanların çeşitli açılardan fotoğrafları çekilmiştir. Bu aşamada toplam 300 adet fotoğraf çekilmiştir. Daha sonra bu fotoğraflardan her bir çalışma alanı için 10 adet olmak üzere toplam 30 adet fotoğraf seçilmiştir. Fotoğraf seçimleri alanında uzman peyzaj mimarları ile şehir ve bölge planlama konusunda uzman kişilerce yapılmıştır. Seçilen fotoğraflar Fotoğraf 4.8-4.10'da verilmiştir.

Fotoğraf 4.8.Dipsizgöl Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar

Fotoğraf 4.9.Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar

Fotoğraf 4.10.Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar

Daha sonra seçilen fotoğraflar potansiyel kullanıcılardan foto-anket yöntemiyle beşli likert ölçeğinde değerlendirilmeleri istenmiştir. Uygulanan ankette her bir tabiat parkı için seçilen fotoğrafların uyumlu, doğal, bakımlı, açıklık, düzenli, hareketli, heyecan verici, güvenli, manzara güzel, rekreasyon çeşitlilik ve doğal malzeme ile ilgili görüşlerinden oluşan toplam 11 adet kriter sorulmuş ve beş seçenek sunulmuştur. Potansiyel kullanıcılara ayrıca mesleki yaş, medeni durum ve cinsiyetleri de sorulmuştur. 120 kişiye uygulanan anket örneği Ek 1’’de verilmiştir.

Görsel kalite özelliklerinin değerlendirilmesi için parametrelerin belirlenmesinde aşamasında daha önce görsel kalite analizi yapılan çalışmalardan (Clay ve Daniel, 2000; Fuente de Val vd., 2006) yararlanılmıştır. Çalışma konusunda potansiyel kullanıcılar önceden bilgilendirilmiş, puanlandırma şekli açıklanmış, her slayt ortalama 50 sn içerisinde değerlendirilmiştir. Her bir fotoğraf için (1 en düşük, 5 en yüksek görsel kalite değerini ifade etmek üzere) 1, 2, 3, 4, 5 aralığında verilen görsel kalite parametreleri ışığında puanlama yapılmıştır. Kullanılan parametreler soru ve puanlamalar şunlardır.

-Uyum; fotoğrafta peyzaj unsurları ile bütünleşmeyen yabancı unsurlar varsa düşük, yoksa yüksek puan veriniz.

-Doğallık; fotoğrafta “mevcut doğal manzara özellikleri” ile “insanlar tarafından manzarada yer verilmiş görünen manzara özellikleri” arasında belirgin bir uyumsuzluk algıyorsanız düşük, aksi durumda yüksek puan veriniz.

-Bakımlılık; fotoğrafta görünen alanın bakımlı olduğunu düşünüyorsanız yüksek, bakımsız olduğunu düşünüyorsanız düşük puan veriniz.

-Açıklık; fotoğrafı yorumlamanın akıl karıştırıcı olduğunu veya zor olduğunu düşünüyorsanız düşük, aksi durumda yüksek puan veriniz.

-Düzen; fotoğrafın düzenli unsurlara veya net düzenlemelere sahip olduğunu algılayabiliyorsanız yüksek, aksi durumda düşük puan veriniz.

-Hareketli; fotoğrafın hareketli ögelere sahip olduğunu düşünüyorsanız yüksek, aksi durumda düşük puan veriniz.

-Heyecan verici; fotoğrafın sizde uyandırdığı duygunun heyecan verici olduğunu algılıyorsanız yüksek, aksi durumda düşük puan veriniz.

-Güven; fotoğrafın bileşenlerinin risk veya tehlikeleri çağrıştırdığını algılıyorsanız düşük, tehlikesiz, konuksever ve emin bir görünüş algılıyorsanız yüksek puan veriniz.

-Manzara güzelliği; fotoğrafın manzara güzelliğine göre düşük veya yüksek puan veriniz.

-Çeşitlilik; fotoğrafın birbirinden farklı çok sayıda unsura sahip olduğunu düşünüyorsanız yüksek, az sayıda farklı unsura sahi olduğunu düşünüyorsanız düşük puan veriniz.

-Doğal malzeme; fotoğrafta görünen malzemenin doğal bir malzeme olduğunu düşünüyorsanız yüksek, aksi durumda düşük puan veriniz.

İstatistiksel analiz: çalışma sonucunda, uygulanan anketlerden elde edilen veriler “Excell” programına girilmiş, görsel kalite analizinin belirlenebilmesi için verilerin değerlendirilmesi ise ‘SPSS 22.0’ istatistik paket programı yardımıyla yapılmıştır. Analizlerde ortalama değer alınmış ve Spersman’s korelasyon testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmış ayrıca, verilere ki-kare testi uygulanarak elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

5.BULGULAR

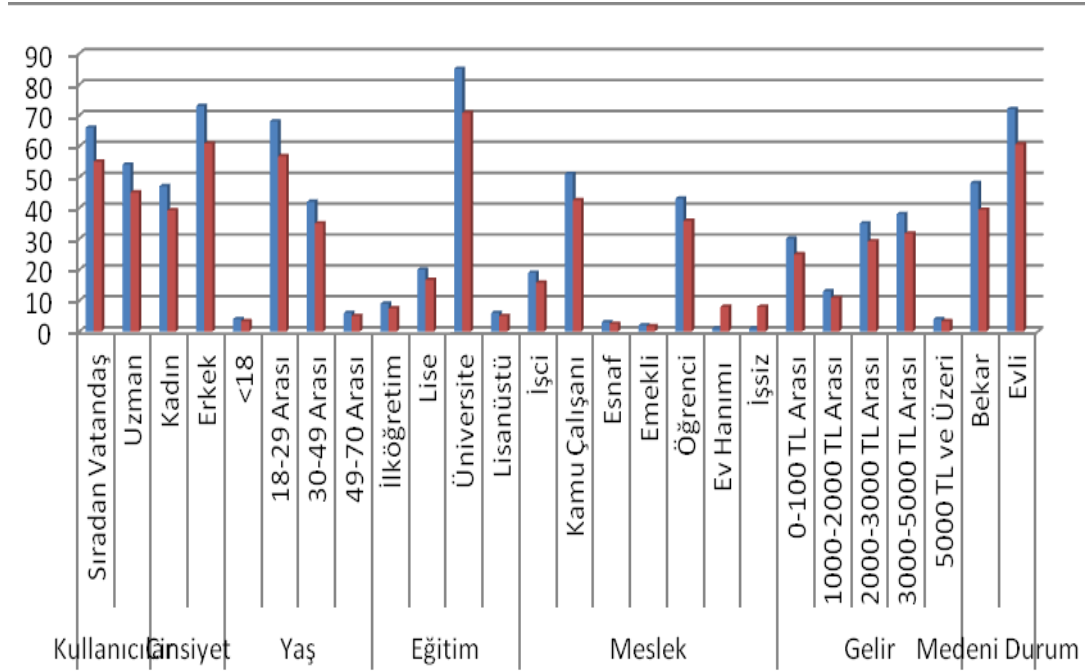
Çalışma kapsamında uygulanan kullanıcı ve uzman anketleri IBM SPSS Statistics Version 22.0 yazılımı kullanılarak analiz edilmiş, elde edilen veriler yorumlanarak bu bölümde sunulmuştur. Ankete katılan kişilerin demografik özellikleri Tablo 5.1.'de görülmektedir.

Tablo 5.1. *Katılımcıların demografik özellikleri*

Demografik Özellikler	Katılımcılar	Katılımcı Sayısı (120)	Yüzde (%)
Kullanıcılar	Sıradan Vatandaş	66	55
	Uzman	54	45
Cinsiyet	Kadın	47	39,2
	Erkek	73	60,8
Yaş	<18	4	3,3
	18-29 Arası	68	56,7
	30-49 Arası	42	35
	49-70 Arası	6	5
Eğitim	İlköğretim	9	7,5
	Lise	20	16,7
	Üniversite	85	70,8
	Lisanüstü	6	5
Meslek	İşçi	19	15,8
	Kamu Çalışanı	51	42,5
	Esnaf	3	2,5
	Emekli	2	1,7
	Öğrenci	43	35,8
	Ev Hanımı	1	8
	İşsiz	1	8
Gelir	0-100 TL Arası	30	25
	1000-2000 TL Arası	13	10,8
	2000-3000 TL Arası	35	29,2
	3000-5000 TL Arası	38	31,7
	5000 TL ve Üzeri	4	3,3
Medeni Durum	Bekar	48	39,4
	Evli	72	60,6

Araştırma sürecinde ankete cevap veren katılımcıların %55'i kullanıcı, %45'i ise uzmanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %60,8'i erkek, %39,2'si ise kadın

kullanıcılarıdır. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde en çok %56,7 ile ankete en çok katılımın 18-29 yaş aralığında bulunan kişiler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Ankete cevap verenlerin %70,8'i üniversite mezunu olup, %42,5'i kamuda çalışan, %35,8'i öğrenci, %8'i ev hanımı, %8'i ise herhangi bir yerde çalışmamaktadır. Katılımcıların %25'inin gelir durumu 0-100 TL arasında olup, %29,2'sinin 2000-3000 TL, %31,7'sinin 3000-5000 TL, %3,3'ünün ise 5000 TL üzeri aylık gelirleri bulunmakta ve bu kişilerin %60,6'sı evli kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklere göre dağılımları Şekil 5.1'de görülmektedir.

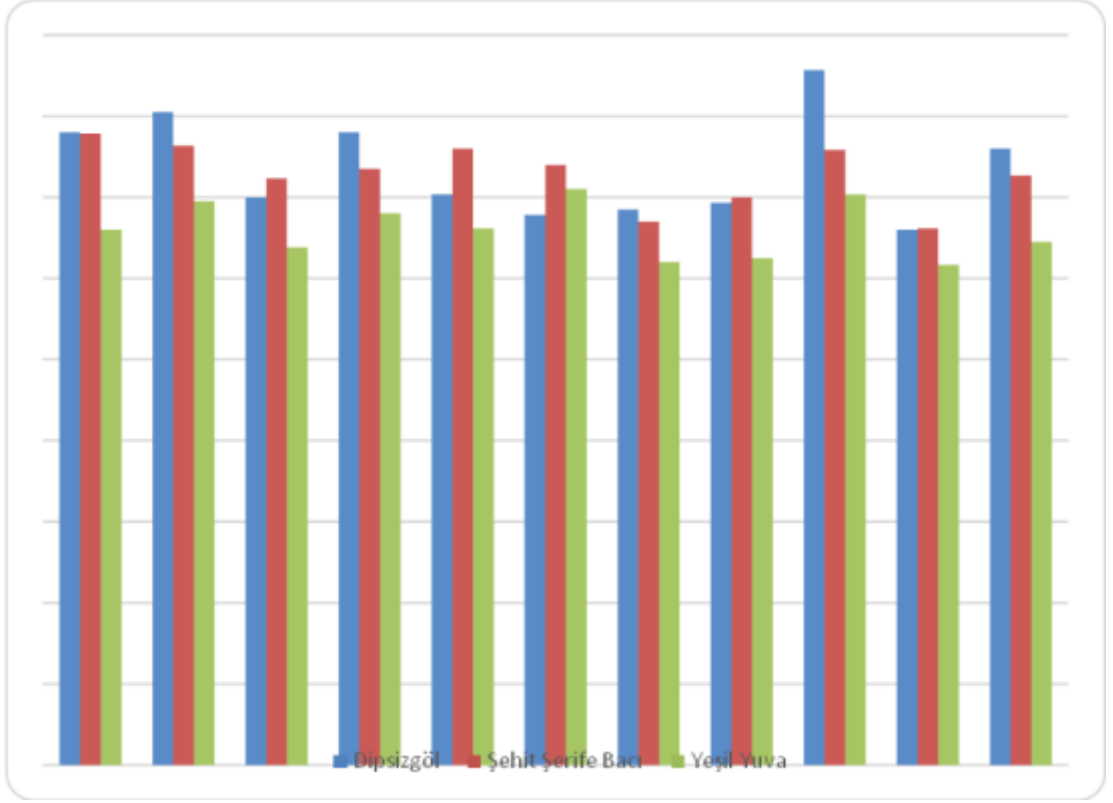
Şekil 5.1. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılım grafiği

Çalışmada ankete katılan kişilere Dipsiz Göl Tabiat Parkı, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı'na ait çekilen fotoğrafların uyum, doğallık, bakımlılık, açıklık, düzenlilik, hareketlilik, heyecan verme özelliği, güven, manzara güzelliği, rekreasyonel çeşitlilik ve kullanılan malzemelerin doğallığı parametreleri açısından 5'li likert ölçeği kullanılarak değerlendirilmeleri istenmiştir. Elde edilen verilere betimleyici analizler uygulanmış, örnek alanların parametreler açısından değerlendirme sonuçları Tablo 5.2'de verilmiştir.

Tablo 5.2. Örnek alanların parametreler açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular

Parametreler	TABİAT PARKLARI		
	Dipsiz Göl	Şehit Şerife Bacı	Yeşil Yuva
Uyumluluk	3,90	3,89	3,30
Doğallık	4,03	3,82	3,48
Bakımlılık	3,50	3,62	3,19
Açıklık	3,90	3,68	3,40
Düzenlilik	3,52	3,80	3,31
Hareketlilik	3,39	3,70	3,55
Heyecan	3,43	3,35	3,10
Güvenlilik	3,47	3,50	3,13
Manzara Güzelliği	4,28	3,79	3,52
Rekreasyonel Çeşitlilik	3,30	3,31	3,08
Doğal Malzeme	3,80	3,63	3,23

Çalışmaya konu edilen tabiat parkları belirlenen parametrelere göre değerlendirildiğinde Dipsiz Göl Tabiat Parkı için en yüksek puanı 4.28 ile manzara güzelliği parametresi, en düşük puanı (3,30) rekreasyonel çeşitlilik parametresi açısından almıştır. Katılımcılar Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nı en yüksek 3.89 puanla uyumluluk parametresi açısından değerlendirirken, en düşük 3.31 puanla rekreasyonel çeşitlilik parametresi açısından değerlendirmişlerdir. Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler incelendiğinde ise en yüksek puanı 3.55 ile hareketlilik parametresinden, en düşük puanı ise 3.08 ile rekreasyonel çeşitlilik parametresinden aldığı görülmektedir. Çalışmaya konu edilen alanların hepsinin en düşük puanları rekreasyonel çeşitlilik parametresinden almaları dikkat çekmekte, bu durum katılımcıların bu alanlarda yapılacak faaliyetlerin kısıtlı sayıda olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Şekil 5.2'de çalışmaya konu üç örnek alanın belirlenen parametreler açısından aldıkları puanların kıyaslaması sunulmuştur.

Şekil 5.2. Örnek alanların parametreler açısından karşılaştırması

Şekil 5.2’de verilen değerlere göre, uyumluluk parametresi açısından 3.90 ve 3.89 puanlarla Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı birbirlerine ile hemen hemen aynı düzeyde değerlendirilirken, Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3.30 puan ile bu üç tabiat parkı arasından en uyumsuz olarak değerlendirilen örnek alan olmuştur. Doğallık parametresine bakıldığında, en yüksek puanı 4.03 ile Dipsiz Göl Tabiat Parkı’nın, en düşük puanı ise 3,48 ile Yeşil Yuva Tabiat Parkı’nın aldığı görülmektedir. Bakımlılık parametresi açısından 3.62 puan ile en yüksek değerlendirme Şehir Şerife Bacı Parkı için yapılırken, en düşük değerlendirmenin 3.19 puan ile Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapıldığı tespit edilmiştir. Açıklık parametresi açısından en yüksek puanı 3.90 ile Dipsiz Göl Tabiat Parkı’nın, en düşük puanı ise 3,40 ile Yeşil Yuva Tabiat Parkı’nın aldığı tespit edilmiştir. Katılımcılar tarafından 3.80 puanla Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı en düzenli örnek alan olarak seçilirken, 3.31 puanla Yeşil Yuva Tabiat Parkı çalışmaya konu örnek alanlar arasından en düzensiz alan olarak nitelendirilmiştir. Hareketlilik parametresi açısından en yüksek puanı 3.70 olarak Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı, en düşük puanı ise 3.39 olarak Dipsiz Göl Tabiat Parkı almıştır. 3.43 puanla en heyecan verici alan

Dipsiz Göl Tabiat Parkı olarak gözlemlenirken, bu parametre açısından en düşük puanı 3.10 olarak Yeşil Yuva Tabiat Parkı almıştır. Örnek alanlar arasında en güvenli alan 3.50 puanla Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı, güvenlik açısından en düşük puanla nitelendirilen alan ise 3.13 puanla Yeşil Yuva Tabiat Parkı olmuştur. Manzarası en güzel alan 4.28 puanla Dipsiz Göl Tabiat Parkı olarak tespit edilmiş, 3.52 ile Yeşil Yuva Tabiat Parkı bu parametreden en düşük puanı alan örnek alan olmuştur. Rekreatyonel çeşitlilik parametresi açısından her üç örnek alan da birbirine yakın puanlarla değerlendirilirken, bu parametreden Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı sırasıyla 3.30 ve 3.31 puanlar almış, Yeşil Yuva Tabiat Parkı ise 3.08 puanla değerlendirilmiştir. 3.80 puanla çalışmaya konu alanlar içinde Dipsiz Göl Tabiat Parkı doğallık parametresi açısından en yüksek puanı almış, Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3.23 puanla en az puan alan örnek alan olmuştur. Genel olarak tüm parametrelerden diğer örnek alanlara kıyasla en düşük puanları Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın aldığı görülmüştür.

Çalışmada örnek alan olarak seçilen Dipsiz Göl Tabiat Parkı, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın belirlenen parametreler açısından değerlendirmeleri ile katılımcıların demografik özellikleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığının tespiti, yapılan değerlendirmelerde etkili olan demografik özelliklerin ortaya konması için anketlerden elde edilen verilere IBM SPSS Statistics Version 22.0 yazılımı aracılığı ile ki-kare testleri uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ayrıca yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistik teknikleri de kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçekler ile katılımcıların cinsiyetleri arasındaki ilişki Tablo 5.3'te verilmiştir.

Tablo 5.3. Ölçekler ile katılımcıların cinsiyetleri arasındaki ilişki

	CİNSİYET	DİPSİZ GÖL TABİAT PARKI			ŞEHİT ŞERİFE BACI TABİAT PARKI			YEŞİL YUVA TABİAT PARKI		
		AO	N	P	AO	N	P	AO	N	P
Uyum	Kadın	3,94	47	0,806	3,98	47	0,124	3,02	47	0,017*
	Erkek	3,88	73		3,84	73		3,48	73	
Doğallık	Kadın	4,02	47	0,48	3,94	47	0,112	3,26	47	0,084
	Erkek	4,03	73		3,74	73		3,62	73	

Tablo 5.3'ün devamı

Bakımlılık	Kadın	3,68	47	0,181	3,70	47	0,505	3,06	47	0,317
	Erkek	3,38	73		3,56	73		3,27	73	
Açıklık	Kadın	3,98	47	0,752	3,79	47	0,343	3,30	47	0,598
	Erkek	3,85	73		3,60	73		3,47	73	
Düzen	Kadın	3,51	47	0,774	3,94	47	0,17	3,19	47	0,617
	Erkek	3,52	73		3,71	73		3,38	73	
Hareketlilik	Kadın	3,66	47	0,023*	3,89	47	0,092	3,60	47	0,87
	Erkek	3,22	73		3,58	73		3,52	73	
Heyecan Vericilik	Kadın	3,36	47	0,721	3,53	47	0,309	2,91	47	0,768
	Erkek	3,47	73		3,23	73		3,22	73	
Güvenlilik	Kadın	3,45	47	0,766	3,64	47	0,183	2,87	47	0,012*
	Erkek	3,48	73		3,41	73		3,29	73	
Manzara Güzelliği	Kadın	4,60	47	0,008*	4,19	47	0,046*	3,49	47	0,983
	Erkek	4,08	73		3,53	73		3,53	73	
Rekreasyonel Çeşitlilik	Kadın	3,19	47	0,345	3,47	47	0,642	2,96	47	0,292
	Erkek	3,37	73		3,21	73		3,16	73	
Doğal Malzeme	Kadın	3,60	47	0,212	3,79	47	0,459	2,94	47	0,206
	Erkek	3,93	73		3,53	73		3,41	73	

Tablo 5.3'te sunulan veriler incelendiğinde, uyum parametresine katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmelerin, katılımcıların cinsiyetlerine göre Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için istatistiki olarak anlamlı bir şekilde değişim göstermediği tespit edilirken, Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmelerin katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiki olarak anlamlı bir düzeyde değiştiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nı erkek katılımcıların 3.48 ortalama ile kadın katılımcılara oranla daha “uyumlu” bulduklarını göstermektedir. Doğallık, bakımlılık, açıklık, düzen, rekreasyonel çeşitlilik ve doğal malzeme kullanımı parametreleri açısından yapılan değerlendirmelerin, her üç örnek alan için de katılımcıların cinsiyetlerine bağlı olarak istatistiki açıdan önemli bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Güvenlilik parametresi Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için elde edilen veriler katılımcıların cinsiyetleri ile ilişkili çıkmazken, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nı erkek katılımcılar 3.29 ortalama ile kadın katılımcılardan daha güvenli olarak nitelendirdikleri saptanmıştır. Manzara güzelliği parametresi hem Dipsiz Göl Tabiat Parkı hem de Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmelerde

katılımcıların cinsiyetlerine bağlı olarak istatistiki açıdan anlamlı düzeyde değişim göstermektedir. Elde edilen veriler Dipsiz Göl Tabiat Parkı için 4.60 ortalama; Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için 4.19 ortalama ile her iki tabiat parkını da kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla manzara güzelliği parametresi açısından daha yüksek puanlarla değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların örnek alanlar için belirlenen parametrelere bağlı olarak yaptıkları değerlendirmeler ile katılımcıların yaş grupları arasındaki ilişki Tablo 5.4'te sunulmuştur.

Tablo 5.4. Ölçekler ile katılımcıların yaşları arasındaki ilişki

	YAŞ	DİPSİZ GÖL			ŞEHİT ŞERİFE BACI			YEŞİL YUVA		
		AO	N	P	AO	N	P	AO	N	P
Uyum	<18	4,25	4	0,600	4,25	4	0,63	2,75	4	0,013*
	18-29	3,81	68		3,94	68		2,99	68	
	30-49	4,00	42		3,74	42		3,81	42	
	50-70	4,00	6		4,17	6		3,67	6	
Doğallık	<18	3,75	4	0,322	4,25	4	0,903	3,25	4	0,201
	18-29	3,85	68		3,76	68		3,16	68	
	30-49	4,24	42		3,79	42		3,90	42	
	50-70	4,67	6		4,33	6		4,17	6	
Bakımlılık	<18	3,75	4	0,757	4,25	4	0,759	3,25	4	0,078
	18-29	3,37	68		3,63	68		2,93	68	
	30-49	3,71	42		3,48	42		3,62	42	
	50-70	3,33	6		4,00	6		3,17	6	
Açıklık	<18	4,25	4	0,405	4,00	4	0,415	3,00	4	0,302
	18-29	3,76	68		3,68	68		3,24	68	
	30-49	4,10	42		3,62	42		3,69	42	
	50-70	3,83	6		3,83	6		3,50	6	
Düzen	<18	4,00	4	0,586	4,25	4	0,96	3,25	4	0,025*
	18-29	3,32	68		3,81	68		3,07	68	
	30-49	3,71	42		3,71	42		3,71	42	
	50-70	4,00	6		4,00	6		3,17	6	
Hareketlilik	<18	3,25	4	0,834	3,50	4	0,573	4,00	4	0,98
	18-29	3,35	68		3,68	68		3,44	68	
	30-49	3,48	42		3,79	42		3,67	42	
	50-70	3,33	6		3,50	6		3,67	6	
Heyecan Vericilik	<18	3,25	4	0,713	3,25	4	0,979	2,50	4	0,099
	18-29	3,31	68		3,34	68		2,84	68	
	30-49	3,67	42		3,36	42		3,50	42	
	50-70	3,17	6		3,50	6		3,67	6	
Güvenlilik	<18	3,50	4	0,771	4,00	4	0,188	3,25	4	0,139
	18-29	3,34	68		3,46	68		2,91	68	
	30-49	3,69	42		3,45	42		3,43	42	
	50-70	3,33	6		4,00	6		3,33	6	
Manzara Güzelliği	<18	4,50	4	0,710	4,00	4	0,084	3,75	4	0,376
	18-29	4,25	68		3,87	68		3,25	68	
	30-49	4,31	42		3,60	42		3,81	42	
	50-70	4,33	6		4,17	6		4,33	6	
Rekreasyonel Çeşitlilik	<18	3,50	4	0,794	4,00	4	0,208	3,50	4	0,079
	18-29	3,16	68		3,28	68		2,74	68	

Tablo 5.4'ün devamı

Rekreasyonel Çeşitlilik	30-49	3,48	42	0,794	3,24	42	0,208	3,45	42	0,079
	50-70	3,50	6		3,67	6		4,17	6	
Doğal Malzeme	<18	4,25	4	0,751	4,00	4	0,056	3,25	4	0,006*
	18-29	3,62	68		3,71	68		2,79	68	
	30-49	4,02	42		3,38	42		3,79	42	
	50-70	4,00	6		4,33	6		4,17	6	

Tablo 5.4'te verilen katılımcıların yaşları ve örnek alanlara ilişkin parametreler doğrultusunda yaptıkları değerlendirmeler incelendiğinde, uyum parametresine yapılan değerlendirmelerin Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için katılımcıların yaş gruplarına göre istatistiki açıdan anlamlı bir şekilde değişmediği, fakat Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmelerde uyum parametresi için yapılan değerlendirmelerin, katılımcıların yaşlarına göre istatistiki olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı, 30-49 yaş grubundaki katılımcıların söz konusu tabiat parkını 3.81 ortalama puanla değerlendirerek daha uyumlu buldukları saptanmıştır. Doğallık, bakımlılık, açıklık, hareketlilik, heyecan vericilik, güvenlik, manzara güzelliği, rekreasyonel çeşitlilik parametreleri açısından yapılan değerlendirmeler, çalışmaya konu olan hiçbir örnek alan için ankete katılanların yaşlarına göre istatistiki olarak önemli düzeyde farklılık göstermemektedir. Düzen parametresi için verilen puanlar Yeşil Yuva Tabiat Parkı için katılımcıların yaşlarına bağlı olarak istatistiki açıdan anlamlı seviyede farklılık göstermiş olup, 30-49 yaş grubundaki katılımcıların 3.71 ortalama ile bu alanı diğer yaş gruplarındaki katılımcılardan daha düzenli olarak nitelendirdikleri saptanmıştır. Doğal malzeme kullanımı parametresi için yapılan değerlendirmeler yine Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan puanlamaların katılımcıların yaş grupları ile anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Yine 30-49 yaş grubundaki katılımcıların 3.79 ortalama ile diğer katılımcılara kıyasla bu doğal malzeme kullanımı parametresi açısından daha yüksek puanlarla değerlendirmişlerdir.

Katılımcıların, çalışmaya örnek alan olarak seçilen tabiat parkları için belirlenen parametrelere bağlı olarak yaptıkları değerlendirmeler ile, katılımcıların eğitim durumları arasındaki ilişki Tablo 5.5'te sunulmuştur.

Tablo 5.5. Ölçekler ile katılımcıların eğitim durumları arasındaki ilişki

	EĞİTİM	DİPSİZ GÖL TABİAT PARKI			ŞEHİT ŞERİFE BACI TABİAT PARKI			YEŞİL YUVA TABİAT PARKI		
		AO	N	P	AO	N	P	AO	N	P
Uyum	İlköğretim	3,67	9	0,473	3,33	9	0,59	3,67	9	0,003*
	Lise	4,00	20		4,00	20		3,90	20	
	Üniversite	3,94	85		3,94	85		3,19	85	
	Lisansüstü	3,33	6		3,67	6		2,33	6	
Doğallık	İlköğretim	4,11	9	0,764	3,56	9	0,009*	3,89	9	0,055
	Lise	4,10	20		3,85	20		4,30	20	
	Üniversite	4,02	85		3,85	85		3,28	85	
	Lisansüstü	3,67	6		3,67	6		2,83	6	
Bakımlılık	İlköğretim	3,44	9	0,026*	3,44	9	0,496	3,56	9	0,064
	Lise	3,50	20		3,50	20		3,60	20	
	Üniversite	3,51	85		3,68	85		3,09	85	
	Lisansüstü	3,50	6		3,33	6		2,67	6	
Açıklık	İlköğretim	4,00	9	0,966	3,22	9	0,319	3,44	9	0,555
	Lise	4,00	20		3,70	20		3,80	20	
	Üniversite	3,85	85		3,69	85		3,27	85	
	Lisansüstü	4,17	6		4,00	6		3,83	6	
Düzen	İlköğretim	3,33	9	0,072	3,78	9	0,014*	3,56	9	0,207
	Lise	3,70	20		3,60	20		3,70	20	
	Üniversite	3,52	85		3,85	85		3,21	85	
	Lisansüstü	3,17	6		3,83	6		3,00	6	
Hareketlilik	İlköğretim	3,33	9	0,298	3,56	9	0,333	3,67	9	0,846
	Lise	3,65	20		3,80	20		3,70	20	
	Üniversite	3,32	85		3,68	85		3,51	85	
	Lisansüstü	3,67	6		3,83	6		3,50	6	
Heyecan Vericilik	İlköğretim	2,89	9	0,864	3,56	9	0,023*	3,22	9	0,026*
	Lise	3,65	20		3,10	20		4,00	20	
	Üniversite	3,44	85		3,33	85		2,92	85	
	Lisansüstü	3,33	6		4,17	6		2,50	6	
Güvenlilik	İlköğretim	3,22	9	0,833	3,44	9	0,019*	3,22	9	0,034*
	Lise	3,60	20		3,65	20		3,75	20	
	Üniversite	3,46	85		3,52	85		3,01	85	
	Lisansüstü	3,50	6		2,83	6		2,50	6	
Manzara Güzelliği	İlköğretim	3,78	9	0,439	4,00	9	0,172	3,22	9	0,049*
	Lise	4,50	20		3,25	20		4,50	20	
	Üniversite	4,26	85		3,85	85		3,33	85	
	Lisansüstü	4,67	6		4,50	6		3,33	6	
Rekreasyonel Çeşitlilik	İlköğretim	2,89	9	0,518	3,56	9	0,672	3,33	9	0,012
	Lise	3,50	20		3,30	20		3,95	20	

Tablo 5.5'in devamı

Rekreasyonel Çeşitlilik	Üniversite	3,32	85	0,518	3,26	85	0,672	2,89	85	0,012
	Lisansüstü	3,00	6		3,67	6		2,50	6	
Doğal Malzeme	İlköğretim	3,67	9	0,631	3,11	9	0,431	3,67	9	0,075
	Lise	3,95	20		3,40	20		3,95	20	
	Üniversite	3,81	85		3,69	85		3,05	85	
	Lisansüstü	3,33	6		4,33	6		2,67	6	

Tablo 5.5'te görülen çalışmaya konu alanlar için belirlenen parametreler doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ve ankete katılanların eğitim durumları incelendiğinde; uyum parametresi için yalnızca Yeşil Yuva Tabiat Parkı'na dair değerlendirmeler ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı seviyede ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre, eğitim düzeyi yükseldikçe bu alana uyum parametresi için verilen puanlar düşmekte olup, en düşük puanı 2.33 ortalama ile lisansüstü eğitime sahip katılımcıların verdiği görülmektedir. Doğallık parametresi için yapılan değerlendirmelerde ise Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için yapılan puanlamalar ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasında istatistiki açıdan önemli bir değişim saptanmış olup, doğrusal bir azalma ya da artış olmasa da en düşük puanı 3.56 ortalama ile ilköğretim düzeyindeki katılımcıların verdiği, dolayısıyla eğitim düzeyi daha yüksek katılımcıların bu alanı daha doğal buldukları ortaya çıkmıştır. Bakımlılık parametresi için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasında yalnızca Dipsiz Göl Tabiat Parkı için elde edilen verilerde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Elde edilen verilere göre, ilköğretim eğitim seviyesi grubunda yer alan katılımcıların bu alanı en bakımsız olarak nitelendiren katılımcılar oldukları görülmektedir. Düzen parametresi doğrultusunda örnek alanlara verilen puanlar incelendiğinde Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için yapılan puanlamalarda katılımcıların eğitim düzeyleri ve verilen puanlar arasında istatistiki olarak önemli bir ilişki bulunmaktadır. Lise eğitim seviyesinde bulunan katılımcıların bu alanı en düzensiz olarak puanlayan katılımcılar olduğu görülmektedir. Heyecan vericilik parametresi için yapılan değerlendirmeler ile hem Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı hem de Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler ve ankete katılım sağlayan kişilerin eğitim seviyeleri arasında istatistiki açıdan önemli bir ilişki tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitim seviyesindeki katılımcılar Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için heyecan vericilik parametresine en

yüksek puanları verirken, Yeşil Yuva Tabiat Parkı için aynı parametre doğrultusunda diğer eğitim düzeylerindeki katılımcılara kıyasla en düşük puanları vermişlerdir. Aynı şekilde, güvenilirlik parametresi doğrultusunda yapılan değerlendirmeler Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan puanlamalar ve katılımcıların eğitim düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte olup, her iki alan için yapılan puanlamalarda da katılımcıların eğitim düzeyleri yükseldikçe verilen puanların düştüğü gözlenmektedir. Başka bir deyişle; eğitim düzeyi en yüksek seviyedeki katılımcılar söz konusu iki örnek alanı en güvensiz bulan katılımcılardır. Manzara güzelliği parametresi için yapılan puanlamalar ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasında yalnızca Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmelerde istatistiki olarak önemli derecede bir değişim görülmektedir. Bu alanı manzara güzelliği açısından en yüksek puanlarla değerlendiren katılımcılar lise eğitimi seviyesindeki katılımcılar olarak saptanmıştır. Rekreatyonel çeşitlilik parametresinde sadece Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların eğitim seviyeleri arasında istatistiki açıdan önemli bir ilişki tespit edilmiştir. Rekreatyonel çeşitlilik parametresi doğrultusunda bu alana en düşük puanları eğitim seviyesi en yüksek grup olan lisansüstü eğitim seviyesindeki katılımcıların verdiği görülmüştür. Açıklık, hareketlilik ve doğal malzeme kullanımı parametreleri için yapılan değerlendirmeler çalışmaya örnek alan olarak seçilen tabiat parklarından hiçbiri için katılımcıların eğitim seviyeleri ile istatistiki olarak anlamlı bir ilişki göstermemektedir.

Katılımcıların örnek alanlar için belirlenen parametrelere bağlı olarak yaptıkları değerlendirmeler ile katılımcıların meslekleri arasındaki ilişki Tablo 5.6'da görülmektedir.

Tablo 5.6. Ölçekler ile katılımcıların meslekleri arasındaki ilişki

	MESLEK	DİPSİZ GÖL TABİAT PARKI			ŞEHİT ŞERİFE BACI TABİAT PARKI			YEŞİL YUVA TABİAT PARKI		
		AO	N	P	AO	N	P	AO	N	P
Uyum	İşçi	3,89	19	0,390	3,58	19	0,189	3,84	19	0,000*
	Kamu	4,02	51		3,78	51		3,61	51	
	Esnaf	4,33	3		4,67	3		4,33	3	
	Emekli	4,50	2		4,50	2		2,00	2	
	Öğrenci	3,74	43		4,12	43		2,63	43	
	Ev Hanımı	2,00	1		3,00	1		5,00	1	

Tablo 5.6'nın devamı

Uyum	İşsiz	4,00	1	0,390	3,00	1	0,189	4,00	1	0,000*
Doğallık	İşçi	4,00	19	0,908	3,53	19	0,721	4,05	19	0,000*
	Kamu	4,08	51		3,63	51		3,80	51	
	Esnaf	4,67	3		4,67	3		4,33	3	
	Emekli	4,50	2		4,50	2		4,50	2	
	Öğrenci	3,88	43		4,09	43		2,65	43	
	Ev Hanımı	5,00	1		4,00	1		5,00	1	
	İşsiz	4,00	1		3,00	1		5,00	1	
Bakımlılık	İşçi	3,42	19	0,468	3,26	19	0,545	3,53	19	0,034*
	Kamu	3,51	51		3,57	51		3,45	51	
	Esnaf	3,67	3		3,67	3		4,00	3	
	Emekli	3,00	2		4,50	2		2,50	2	
	Öğrenci	3,51	43		3,79	43		2,67	43	
	Ev Hanımı	5,00	1		4,00	1		4,00	1	
	İşsiz	3,00	1		3,00	1		4,00	1	
Açıklık	İşçi	4,00	19	0,686	3,21	19	0,536	3,74	19	0,006*
	Kamu	3,94	51		3,80	51		3,73	51	
	Esnaf	4,67	3		4,00	3		3,33	3	
	Emekli	3,50	2		4,50	2		3,50	2	
	Öğrenci	3,77	43		3,65	43		2,81	43	
	Ev Hanımı	4,00	1		5,00	1		4,00	1	
	İşsiz	4,00	1		3,00	1		5,00	1	
Düzen	İşçi	3,37	19	0,630	3,42	19	0,322	3,63	19	0,001*
	Kamu	3,61	51		3,78	51		3,55	51	
	Esnaf	4,33	3		4,33	3		4,00	3	
	Emekli	4,00	2		4,00	2		3,50	2	
	Öğrenci	3,40	43		3,93	43		2,79	43	
	Ev Hanımı	4,00	1		5,00	1		4,00	1	
	İşsiz	3,00	1		3,00	1		4,00	1	
Hareketlilik	İşçi	3,42	19	0,119	3,53	19	0,912	3,74	19	0,951
	Kamu	3,16	51		3,69	51		3,53	51	
	Esnaf	4,00	3		4,33	3		4,00	3	
	Emekli	4,50	2		4,00	2		4,50	2	
	Öğrenci	3,56	43		3,74	43		3,47	43	
	Ev Hanımı	5,00	1		4,00	1		3,00	1	
	İşsiz	2,00	1		3,00	1		2,00	1	
Heyecan Vericilik	İşçi	3,37	19	0,248	3,16	19	0,060	3,68	19	0,008*
	Kamu	3,29	51		2,96	51		3,25	51	
	Esnaf	4,33	3		3,67	3		4,33	3	
	Emekli	3,50	2		4,50	2		5,00	2	
	Öğrenci	3,60	43		3,81	43		2,47	43	
	Ev Hanımı	2,00	1		3,00	1		3,00	1	

Tablo 5.6'nın devamı

Heyecan Vericilik	İşsiz	2,00	1	0,248	4,00	1	0,060	4,00	1	0,008*
Güvenlilik	İşçi	3,42	19	0,935	3,37	19	0,859	3,42	19	0,448
	Kamu	3,45	51		3,37	51		3,18	51	
	Esnaf	4,00	3		4,33	3		4,33	3	
	Emekli	3,50	2		4,00	2		3,50	2	
	Öğrenci	3,44	43		3,63	43		2,84	43	
	Ev Hanımı	4,00	1		3,00	1		4,00	1	
	İşsiz	4,00	1		4,00	1		2,00	1	
Manzara Güzelliği	İşçi	4,05	19	0,925	3,32	19	0,002*	3,84	19	0,217
	Kamu	4,20	51		3,45	51		3,78	51	
	Esnaf	4,67	3		4,00	3		4,67	3	
	Emekli	4,50	2		4,00	2		4,50	2	
	Öğrenci	4,44	43		4,40	43		2,91	43	
	Ev Hanımı	5,00	1		4,00	1		5,00	1	
	İşsiz	4,00	1		3,00	1		3,00	1	
Rekreasyonel Çeşitlilik	İşçi	3,26	19	0,136	3,16	19	0,969	3,53	19	0,000*
	Kamu	3,33	51		3,12	51		3,39	51	
	Esnaf	4,00	3		4,00	3		3,67	3	
	Emekli	4,00	2		4,50	2		5,00	2	
	Öğrenci	3,26	43		3,49	43		2,35	43	
	Ev Hanımı	2,00	1		3,00	1		5,00	1	
	İşsiz	2,00	1		4,00	1		3,00	1	
Doğal Malzeme	İşçi	3,68	19	0,794	2,95	19	0,040*	3,68	19	0,004*
	Kamu	3,92	51		3,49	51		3,47	51	
	Esnaf	4,33	3		4,67	3		4,67	3	
	Emekli	4,50	2		5,00	2		4,50	2	
	Öğrenci	3,63	43		3,98	43		2,53	43	
	Ev Hanımı	5,00	1		3,00	1		4,00	1	
	İşsiz	3,00	1		4,00	1		4,00	1	

Tablo 5.6'da görülmekte olan araştırmanın örnek alanları için belirlenen parametreler doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ve katılımcıların meslekleri arasındaki ilişki incelendiğinde; Yeşil Yuva Tabiat Parkı için verilen puanlar ve katılımcıların meslekleri arasında uyum, doğallık, bakımlılık, açıklık, düzen, heyecan vericilik ve rekreasyonel çeşitlilik parametrelerinde istatistiki olarak anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilirken, Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların meslekleri arasında bu parametreler için istatistiki olarak önemli bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ankete katılan ev hanımlarının

Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nı en uyumlu nitelendiren katılımcılar oldukları ve doğallık parametresi için öğrencilerin ve kamu çalışanlarının söz konusu alanı en düşük puanlarla değerlendirdiği tespit edilmiştir. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nı emekli ve öğrenci katılımcılar en bakımsız olarak nitelendiren katılımcılar olarak saptanmış, açıklık, düzen, heyecan vericilik ve rekreasyonel çeşitlilik parametreleri için de bu alana en düşük puanlar öğrenci katılımcılar tarafından verilmiştir. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı için manzara güzelliği parametresi doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların meslekleri arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmış olup, bu parametreden söz konusu alana en düşük puanları kendilerini “işsiz” olarak tanımlayan katılımcılar vermişlerdir. Doğal malzeme kullanımı parametresi için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların meslekleri arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde ilişki Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmelerde tespit edilmiştir. Her iki tabiat parkına da bu parametre için en yüksek puanları emekli katılımcılar vermiştir.

Tablo 5.7’de, katılımcıların örnek alanlar için belirlenen parametrelere bağlı olarak yaptıkları değerlendirmeler ile katılımcıların gelir durumları arasındaki ilişki görülmektedir.

Tablo 5.7. Ölçekler ile katılımcıların gelir durumları arasındaki ilişki

	GELİR(TL)	DİPSİZ GÖL TABİAT PARKI			ŞEHİT ŞERİFE BACI TABİAT PARKI			YEŞİL YUVA TABİAT PARKI		
		AO	N	P	AO	N	P	AO	N	P
Uyum	0-1000	3,80	30	0,526	4,13	30	0,081	2,70	30	0,000*
	1000-2000	3,46	13		3,77	13		2,85	13	
	2000-3000	4,00	35		3,91	35		3,60	35	
	3000-5000	4,08	38		3,76	38		3,55	38	
	5000 ve üzeri	3,50	4		3,50	4		4,25	4	
Doğallık	0-1000	3,90	30	0,666	4,03	30	0,622	2,63	30	0,000*
	1000-2000	3,92	13		4,00	13		3,31	13	
	2000-3000	4,06	35		3,71	35		3,86	35	
	3000-5000	4,16	38		3,66	38		3,82	38	
	5000 ve üzeri	3,75	4		4,00	4		3,75	4	
Bakımlılık	0-1000	3,70	30	0,147	3,90	30	0,557	2,70	30	0,147
	1000-2000	3,15	13		3,31	13		2,77	13	
	2000-3000	3,34	35		3,57	35		3,51	35	

Tablo 5.7'nin devamı

Bakımlılık	3000-5000	3,58	38	0,147	3,53	38	0,557	3,39	38	0,147
	5000 ve üzeri	3,75	4		3,75	4		3,50	4	
Açıklık	0-1000	3,87	30	0,116	3,93	30	0,079	2,83	30	0,002*
	1000-2000	3,69	13		3,15	13		3,15	13	
	2000-3000	4,03	35		3,51	35		3,66	35	
	3000-5000	3,89	38		3,79	38		3,68	38	
	5000 ve üzeri	3,75	4		3,75	4		3,50	4	
Düzen	0-1000	3,67	30	0,010*	4,10	30	0,129	2,70	30	0,000*
	1000-2000	2,77	13		3,38	13		2,85	13	
	2000-3000	3,51	35		3,77	35		3,74	35	
	3000-5000	3,66	38		3,76	38		3,45	38	
	5000 ve üzeri	3,50	4		3,50	4		4,25	4	
Hareketlilik	0-1000	3,70	30	0,004*	3,97	30	0,060	3,73	30	0,693
	1000-2000	3,15	13		3,00	13		2,92	13	
	2000-3000	3,37	35		3,66	35		3,74	35	
	3000-5000	3,29	38		3,79	38		3,42	38	
	5000 ve üzeri	3,00	4		3,50	4		3,75	4	
Heyecan Vericilik	0-1000	3,80	30	0,100	3,83	30	0,045*	2,47	30	0,012*
	1000-2000	2,92	13		3,54	13		2,69	13	
	2000-3000	3,26	35		3,17	35		3,57	35	
	3000-5000	3,47	38		3,05	38		3,26	38	
	5000 ve üzeri	3,25	4		3,50	4		3,50	4	
Güvenlilik	0-1000	3,66	30	0,015*	3,70	30	0,362	2,63	30	0,292
	1000-2000	2,84	13		3,23	13		3,00	13	
	2000-3000	3,28	35		3,46	35		3,43	35	
	3000-5000	3,68	38		3,53	38		3,24	38	
	5000 ve üzeri	3,50	4		3,00	4		3,50	4	
Manzara Güzelliği	0-1000	4,60	30	0,238	4,40	30	0,018*	2,97	30	0,046*
	1000-2000	4,23	13		4,15	13		3,08	13	
	2000-3000	4,00	35		3,40	35		3,86	35	
	3000-5000	4,31	38		3,55	38		3,74	38	
	5000 ve üzeri	4,25	4		3,75	4		4,00	4	
Rekreasyonel Çeşitlilik	0-1000	3,33	30	0,177	3,60	30	0,244	2,47	30	0,000*
	1000-2000	2,84	13		3,00	13		2,38	13	
	2000-3000	3,34	35		3,43	35		3,51	35	
	3000-5000	3,44	38		3,08	38		3,37	38	
	5000 ve üzeri	2,75	4		3,25	4		3,50	4	
Doğal Malzeme	0-1000	3,80	30	0,149	3,90	30	0,416	2,50	30	0,002*
	1000-2000	3,30	13		3,92	13		2,92	13	
	2000-3000	3,68	35		3,34	35		3,51	35	
	3000-5000	4,05	38		3,55	38		3,50	38	
	5000 ve üzeri	4,00	4		4,00	4		4,50	4	

Tablo 5.7’de bulunan verilere göre uyum, doğallık, açıklık, rekreasyonel çeşitlilik ve doğal malzeme kullanımı parametreleri doğrultusunda Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların gelir durumları arasında istatistiki olarak önemli seviyede bir ilişki tespit edilmiştir. Uyum parametresi için söz konusu tabiat parkına en yüksek puanları gelir düzeyi 5000 TL ve üzerindeki katılımcılar verirken, doğallık, açıklık ve doğal malzeme kullanımı parametreleri için bu alana en düşük puanları aylık geliri 0-1000 TL arasında olan katılımcılar vermiştir. Rekreasyonel çeşitlilik parametresi için ise en düşük puanları gelir düzeyleri 1000-2000 TL olan katılımcılar ile 0-1000 TL olan katılımcılar vermişlerdir. Düzen parametresi doğrultusunda Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler katılımcıların aylık gelir durumlarına bağlı olarak istatistiki açıdan anlamlı düzeyde değişim göstermektedir.

Dipsiz Göl Tabiat Parkını gelir durumları 1000-2000 TL düzeyinde olan katılımcılar en düzensiz olarak nitelendiren katılımcı grubu olarak saptanırken, Yeşil Yuva Tabiat Parkı’nı en düzensiz olarak nitelendiren katılımcıların aylık gelir durumları 0-1000 TL arasında bulunan katılımcılar olduğu tespit edilmiştir. Hareketlilik parametresi için yapılan değerlendirmeler incelendiğinde, yalnızca Dipsiz Göl Tabiat Park için yapılan puanlamalar ile katılımcıların gelir düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı seviyede bir ilişki bulunmakta olup, gelir düzeyi en yüksek grup olan aylık gelirleri 5000 TL ve üzerindeki katılımcıların söz konusu alana bu parametre için en düşük puanlarla değerlendiren katılımcılar oldukları görülmektedir. Heyecan vericilik parametresi için yapılan analizler, katılımcıların Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yaptıkları değerlendirmeler ile gelir düzeyleri arasında istatistiki açıdan önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Aylık gelir seviyeleri 0-1000 TL arasında olan katılımcıların bu parametre doğrultusunda Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı’na en yüksek puanları veren katılımcılar oldukları tespit edilirken, aynı katılımcı grubunun Yeşil Yuva Tabiat Parkı için diğer katılımcı gruplarına kıyasla en düşük puanları verdikleri görülmektedir. Güvenlik parametresi doğrultusunda Dipsiz Göl Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların gelir düzeyleri arasında istatistiki açıdan önemli seviyede bir ilişki tespit edilmiş olup bu parametre açısından söz konusu tabiat parkına en düşük puanları aylık gelirleri 1000-2000 TL arasında olan katılımcılar vermişlerdir.

Manzara güzelliği parametresi için yapılan değerlendirmeler, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı için verilen puanların katılımcıların aylık gelir durumlarına bağlı olarak istatistiki açıdan önemli düzeyde değişim gösterdiği tespit edilmiş olup, aylık geliri 0-1000 TL arasında olan katılımcıların Şehit Şerife Bacı Parkı'nın manzarasını en güzel bulan katılımcılar oldukları, fakat aynı katılımcı grubunun Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nı diğer gelir gruplarındaki katılımcılara göre manzara güzelliği açısından en düşük puanlarla değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların örnek alanlar için belirlenen parametrelere bağlı olarak yaptıkları değerlendirmeler ile katılımcıların medeni durumları arasındaki ilişki Tablo 5.8'de görülmektedir.

Tablo 5.8. Ölçekler ile katılımcıların medeni durumları arasındaki ilişki

	MEDENİ DURUM	DİPSİZ GÖL TABİAT PARKI			ŞEHİT ŞERİFE BACI TABİAT PARKI			YEŞİL YUVA TABİAT PARKI		
		AO	N	P	AO	N	P	AO	N	P
Uyum	Bekar	4,04	26	0,444	3,81	26	0,705	3,69	26	0,168
	Evli	4,03	40		3,73	40		3,88	40	
Doğallık	Bekar	4,15	26	0,998	3,46	26	0,595	4,15	26	0,778
	Evli	4,15	40		3,75	40		4,05	40	
Bakımlılık	Bekar	3,27	26	0,838	3,62	26	0,88	3,42	26	0,595
	Evli	3,48	40		3,43	40		3,63	40	
Açıklık	Bekar	3,92	26	0,631	3,81	26	0,759	3,62	26	0,960
	Evli	3,95	40		3,50	40		3,68	40	
Düzen	Bekar	3,46	26	0,044*	3,77	26	0,745	3,58	26	0,269
	Evli	3,65	40		3,60	40		3,65	40	
Hareketlilik	Bekar	3,00	26	0,141	3,54	26	0,602	3,69	26	0,564
	Evli	3,43	40		3,68	40		3,50	40	
Heyecan Vericilik	Bekar	2,96	26	0,54	2,50	26	0,085	3,35	26	0,679
	Evli	3,45	40		3,10	40		3,70	40	
Güvenlilik	Bekar	3,346	26	0,827	3,54	26	0,605	3,31	26	0,022*
	Evli	3,475	40		3,43	40		3,48	40	
Manzara Güzelliği	Bekar	4,231	26	0,787	3,19	26	0,003*	4,04	26	0,314
	Evli	4,125	40		3,33	40		4,05	40	
Rekreasyonel Çeşitlilik	Bekar	3,308	26	0,227	3,15	26	0,521	3,58	26	0,773
	Evli	3,350	40		3,08	40		3,73	40	
Doğal Malzeme	Bekar	3,808	26	0,411	3,46	26	0,405	3,54	26	0,152
	Evli	4,000	40		3,20	40		3,83	40	

Tablo 5.8’de görülmekte olan, katılımcıların medeni durumları ile çalışmaya örnek alan olarak seçilen üç tabiat parkı için yaptıkları değerlendirmelerin ilişkisi incelendiğinde, uyum, doğallık, bakımlılık, açıklık, hareketlilik, heyecan vericilik, rekreasyonel çeşitlilik ve doğal malzeme kullanımı parametreleri doğrultusunda yapılan değerlendirmelerin, kullanıcıların medeni durumlarına göre istatistiki olarak anlamlı düzeyde değişim göstermedikleri tespit edilmiştir. Düzen parametresi doğrultusunda Dipsiz Gl Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler katılımcıların medeni durumlarına göre istatistiki olarak anlamlı seviye farklılık göstermekte olup, evli katılımcılar bu tabiat parkını bekar katılımcılara nazaran daha düzenli olarak nitelendirmektedir. Güvenlilik parametresi doğrultusunda Yeşil Yuva Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler ile katılımcıların medeni durumları arasında istatistiki açıdan önemli seviyede bir ilişki saptanmış olup, bekar kullanıcıların evli kullanıcılara göre bu alanı daha güvensiz buldukları görülmektedir. Manzara güzelliği parametresi açısından şehit şerife Bacı Tabiat Parkı için yapılan değerlendirmeler katılımcıların medeni durumlarına bağlı olarak istatistiki açıdan anlamlı düzeyde farklılaşma göstermektedir. Evli katılımcılar şehit şerife Bacı Tabiat Parkı’nın manzarasını bekar katılımcılara göre daha güzel bulmaktadır.

6.SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamında, rekreasyonel alanların görsel kalite analizlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Kastamonu kent sınırları içinde yer alan Dipsiz Göl Tabiat Parkı, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı olmak üzere üç örnek alan seçilmiş, belirlenen parametreler doğrultusunda alanlara ait görseller üzerinden bir foto-anket çalışması yapılarak 120 kişiye uygulanmıştır.

Anketlerden elde edilen verilere göre; seçilen üç örnek alanın belirlenen parametreler doğrultusunda 1 ile 5 arasında gerçekleştirilen değerlendirmelerden ortalama 3 ile 4 arasında puanlar aldıkları, hiçbir örnek alanın hiçbir parametreden dikkat çekici oranda çok yüksek puan almadığı görülmüştür. Ancak, Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın katılımcılardan manzara güzelliği parametresinden ortalama 4.28 puan aldığı, diğer parametrelerden tüm örnek alanların aldıkları puanların 4'ün altında kaldığı görülmüştür. Seçilen üç örnek alan kendi aralarında kıyaslandığında, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın hareketlilik parametresi hariç diğer tüm parametrelerden Dipsiz Göl Tabiat Parkı ve Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'na kıyasla daha düşük puanlarla değerlendirildiği görülmüştür. Bu durum seçilen diğer örnek alanlara göre değerlendirmeye alınan parametreler açısından Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın daha geride olduğunu, alanın görsel ve işlevsel kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar yapılması gerekliliğini göstermektedir.

Örnek alanlar parametreler açısından ayrı ayrı değerlendirildiğinde uyum parametresinden ortalama olarak Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın 3,90, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın ise 3,89 puan aldığı, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın ise 3,30 puan aldığı belirlenmiştir. Ölçekler incelendiğinde Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın diğer iki tabiat parkının aksine 29 yaş ve altı katılımcılardan çok düşük puan aldığı görülmektedir. Dipsiz Göl Tabiat Parkı 18 yaş altı katılımcılardan 4,25 puan, 18-29 yaş katılımcılardan 3,81 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 18 yaş altı katılımcılardan 4,25 puan, 18-29 yaş katılımcılardan 3,94 puan alırken Yeşil Yuva Tabiat Parkı 18 yaş altı katılımcılardan 2,75 puan, 18-29 yaş katılımcılardan ise 2,99 puan almıştır. Bu durum özellikle genç yaştaki katılımcıların Yeşil Yuva Tabiat

Parkı'nda kullanılan materyallerin, döşeme elemanlarının ve donatı birimlerinin doğal peyzaj unsurları ile bütünleşmediği düşünüldüklerinin bir göstergesidir.

Doğallık parametresinden de ortalama olarak Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın 4,03 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın ise 3,82 puan aldığı, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın ise 3,48 puan aldığı belirlenmiştir. Bu puanlara göre katılımcıların Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nda doğal manzara özellikleri ile insanlar tarafından manzarada yer verilmiş görünen manzara özellikleri arasında uyumsuzluk algıladıklarının göstergesidir. Bu sonuç da yine uyum parametresindeki sonucu destekler niteliktedir ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nda doğal olmayan elemanların varlığının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar incelendiğinde, alanda mevcut paintball alanında kullanılan eski lastikler ve beton elemanların bu algıyı yaratmış olabileceği düşünülmektedir.

Bakımlılık parametresi bakımından da yine en düşük puanı Yeşil Yuva Tabiat Parkı almıştır. Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın 3,62 puan, Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın 3,50 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın 3,19 puan aldığı belirlenmiştir. Burada dikkat çekici olan husus her üç tabiat parkının aldığı puanların da oldukça düşük olmasıdır. Çalışma alanlarının değerlendirilmesinde kullanılan fotoğraflar incelendiğinde, Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nda çeşme ve çitlerin, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nda kır gazinosunun ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nda paintball alanı ve mangal yakma ünitelerinin oldukça bakımsız bir görüntü arz ettikleri görülmektedir.

Bakımlılık parametresinde olduğu gibi açıklık ve düzen parametreleri bakımından da bütün tabiat parkları düşük puanlar almışlardır. Açıklık parametresi bakımından Dipsiz Göl Tabiat Parkı 3,90 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 3,68 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3,40 puan alırken düzen parametresi bakımından Dipsiz Göl Tabiat Parkı 3,52 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 3,80 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3,31 puan almıştır. Bu sonuçların da yine özellikle bakımlılık parametresi ile oldukça uyumlu olduğu görülmektedir.

Puanlar arasında önemli düzeyde farklılık bulunmaması, doğal alanlar olmasına karşın kullanılan donatılar, yapılan bakım çalışmalarının benzer olması, diğerini

ötekinden ayırıcı kimlikli hale getirici elemanların sadece doğal özellikleri olması, pek çok parametre arasında önemli düzeyde fark olmaması sonucuna ulaştırmaktadır.

Çalışmaya konu tabiat parkları yine birbiriyle oldukça ilişkili olan hareketlilik ve heyecan vericilik parametreleri bakımından da oldukça düşük ve birbirine yakın puanlar aldıkları belirlenmiştir. Hareketlilik parametresi bakımından Dipsiz Göl Tabiat Parkı 3,39 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 3,70 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3,55 puan alırken heyecan vericilik parametresi bakımından Dipsiz Göl Tabiat Parkı 3,43 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 3,70 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3,55 puan almıştır. Bu puanlarda ilk dikkat çeken husus hareketlilik ve heyecan verici özellikleri parametrelerinin piknik alanı kullanımı dışında farklı bir etkinlik için pek de kullanılmayan Şerife Bacı'nın yüksek puan almasıdır. Ancak genel olarak puanlar oldukça düşüktür. Uyum parametresinde olduğu gibi heyecan vericilik parametresinde de genç katılımcıların Yeşil Yuva Tabiat Parkı'na oldukça düşük puan vermiş olmaları, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın bu parametrede en düşük puanı almasına sebep olmuştur.

Çalışma kapsamında sorgulanan parametrelerin en önemlilerinden birisi güvenlilik parametresidir. Güvenlilik parametresinden ortalama olarak Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın 3,47 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın ise 3,50 puan aldığı, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın ise 3,13 puan aldığı belirlenmiştir. Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın diğer iki tabiat parkından bariz bir şekilde daha düşük puan almış olması dikkat çekicidir. Genel olarak değerlendirildiğinde Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın etrafının güvenli bir çitle çevrilmemiş ve net bir şekilde sınırlandırılmamış olmasının bu kanıyı oluşturmuş olabileceği tahmin edilmektedir.

Tabiat parklarının aldıkları puanlar arasındaki en büyük farkın Manzara güzelliği bakımından elde edildiği söylenebilir. Manzara güzelliği parametresi bakımından Dipsiz Göl Tabiat Parkı 4,28 puan alırken Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı 3,79 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı 3,52 puan almıştır. Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın manzara güzelliği puanının diğer iki tabiat parkından daha yüksek olmasının tabiat parkı içerisindeki göl manzarası ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Rekreasyonel çeşitlilik parametresi değerlendirilen parametreler arasında ortalama puanların en düşük olduğu parametrelerdendir. Rekreasyonel çeşitlilik parametresinden ortalama olarak Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın 3,30 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın 3,31 puan aldığı, Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın ise 3,08 puan aldığı belirlenmiştir. Rekreasyonel çeşitlilik parametresine 18-29 yaş arası gençlerin en düşük puanı vermiş olmaları ayrıca dikkat çekicidir.

Doğal malzeme parametresi bakımından da yine en düşük puanı Yeşil Yuva Tabiat Parkı almıştır. Bu parametre için Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nın 3,80 puan, Şehit Şerife Bacı Tabiat Parkı'nın 3,63 puan ve Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nın 3,23 puan aldığı belirlenmiştir. Doğal malzeme kullanımı, alanın doğallık ve uyumluluk gibi parametrelerini yakından etkilediğinden bu parametrelerde elde edilen puanların birbirini destekler nitelikte olması olağan bir durumdur.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde tüm parametreler arasında üç örnek alan içinde en düşük puanları alan rekreasyonel çeşitlilik parametresi olmuştur. Bu durum, üç örnek alanın da rekreasyonel aktivite çeşitliliğinin artırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu güne kadar yapılan çalışmalarda da rekreasyonel aktivite çeşitliliği düşük puan almasının alanda yapılan en önemli aktivitenin piknik alanı olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Manzara fonu oluşturabilen parklar görsel kalite açısından daha değerlidir (Elinç, 2011). GörSELLİK parametresiyle ilginçlik, doğallık, uyum ve renk parametrelerinin ilişkili olduğu belirtilmektedir (Demirci Küni, 2010). Nitekim Özhancı ve Yılmaz (2011) su kaynağı tipi ile manzara güzelliği arasında çok önemli düzeyde bir ilişki bulunduğunu, su oranının görüntüdeki % olarak miktarı arttıkça manzara güzelliğinin de arttığını belirlemiştir. Su öğelerinin manzaraya ve dolayısıyla rekreasyon potansiyeline önemli ölçüde etkisi olduğu başka çalışmalarda da dile getirilmiştir (Güngör ve Arslan, 2004; Erduran ve Cırık, 2011). Çal (2014), rekreasyon alanlarının konumlandırıldığı alanlardaki akarsu, göl, baraj ve deniz kıyısı gibi su kaynaklarının son derece önemli olduğunu ve bundan dolayı kent içerisindeki planlamalarda da suni su yüzeylerinin oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Yapılan çalışmada doğallık ve uyum parametresinde Dipsiz Göl

Tabiat Parkı'nın ön plana çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte özellikle doğal alanlar içerisinde farklılık arzeden alanların da daha çok ilgi çektiği yapılan diğer çalışmalarda ortaya konulmuştur (Çankal, 2016).

Çakıcı ve Çelem (2009) kent parklarında açıklık, düzenlilik, bakımlılık seviyeleri ile doğal elemanların varlığının mekan tercihleri üzerine doğrudan etkili olduğunu belirtmektedir. Yapılan çalışmada ise bu kriterler için Yeşil Yuva Tabiat Parkı oldukça düşük puanlar aldığı belirlenmiştir. Yaz turizminin kentin en etkili ilçesi olan Abana'da bulunan Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nda biran evvel bakım ve yenileme çalışmalarının yapılmasının gerekmektedir.

Aklıbaşında (2013) Yahyalı ilçesi ve yakın çevresinin görsel kalite analizi sonucunda, ilçenin manzara güzelliğinin puanlarına göre şelalelerin en çok tercih edilen manzara tipi olduğunu ve bunu vadi oluşumları, ormanlık alanlar, köy yerleşimleri ve dağlık alanların takip ettiğini belirlemiştir. Yapılan tez çalışmasında da içerisinde doğal bir göle sahip olan Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nı manzara güzelliği kriteri bakımından ön plana çıkartmaktadır. Bu sonuçlar, kullanıcılarda su varlığının görsel etkisinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışma süresince yapılan değerlendirmeler, seçilen örnek alanları kullanan kişilerin görsel kalite algısını değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda örnek alanlar için yapılan değerlendirmelerin katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, aylık gelir durumu, medeni durum ve meslek gibi demografik özelliklerine bağlı olarak değişim gösterdiği saptanmıştır. Buradan yola çıkarak, doğal özellikleri ile ön plana çıkması gereken bu rekreasyonel alanların kullanıcı profilleri tespit edilmek suretiyle alanların görsel ve işlevsel kalitesini artırmaya yönelik mekânsal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu söylenilebilir. Söz konusu alanlar için ziyaretçi yönetimi konularını da içeren yönetim planları hazırlanmalı ve alanların rekreasyonel olanaklarını artırarak koruma kullanım dengesi içerisinde kullanıcılara hizmet vermeleri sağlanmalıdır.

Bu güne kadar farklı alanlar için kullanıcı profilleri ile tercihleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Pala ve Kolayış (2012) farklı bölgelerde 11-15 yaş grubu çocukların rekreasyonel faaliyetlere ilişkin tercihlerini

inceledikleri çalışmalarında rekreasyonel faaliyetlerin bölgesel düzeyde önemli ölçüde değiştiğini belirlemişlerdir.

Katılımcıların rekreatif etkinliklerdeki tercihleri; yaş grubu, katılım sayısı, serbest zaman uzunluğu ve mekana önemli ölçüde değişmektedir (Ardahan ve Lapa, 2011). Bu durum çalışma sonuçlarıyla da uyumludur. Ülkelerin refah düzeyi, ülke vatandaşlarının serbest zamanlara yüklediği anlam ve değerlendirme şekillerinde belirleyici olmaktadır. Bireylerin kullandıkları rekreasyon alanlarının çeşitliliği; konum, demografik yapı, kültürel birikim, kullanım yoğunluğu ve şekline göre de değişim gösterdiği yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur (Bucher, 1972; Koçyiğit ve Yıldız, 2015). Katılımcıların gelir düzeylerine göre tercihlerinin oldukça farklı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin manzara güzelliği parametresi bakımından gelir düzeyi en düşük kesim Yeşil Yuva Tabiat Parkı'na 2,97 puan verirken gelir düzeyi en yüksek kesim 4,00 puan vermiştir. Benzer şekilde yine düzen parametresi bakımından gelir düzeyi en düşük kesim Yeşil Yuva Tabiat Parkı'na 2,70 puan verirken gelir düzeyi en yüksek kesim 4,25 puan vermiştir. Yine Yeşil Yuva Tabiat Parkı'na rekreasyonel çeşitlilik parametresinde öğrenciler 2,35 puan verirken ev hanımları 5,00 puan vermiştir. Benzer sonuçlar diğer kriterlerde de elde edilmiştir. Bu durum gençleri temsil eden öğrencilerin aktivite çeşitliliğini yeterli bulmadıklarından dolayı rekreasyonel beklentilerinin karşılanmadığını ve alanda konuya dair önlemler alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Rekreasyon alanlarının planlanması aşamasında, bulunduğu bölgenin estetik ve işlevsel özelliklerine katkıda bulunacak, kullanıcıların kendilerini güvende ve rahat hissedeceği ortamların planlanması gerekmektedir. Süreç içerisinde, toplumun sosyal yapısındaki olası değişimler göz önünde bulundurulmalı, yapılacak olan planlama, hem anın gerektirdiği hem de gelecekte ihtiyaç duyulacak gereksinimleri karşılayabilecek düzeyde olmalıdır (Gold, 1980; Patan, 2014). Çalışmaya konu alanların bu hususlar göz önünde bulundurularak geliştirilmesi gerekmektedir. Çalışma bu konuda yol gösterici olabilir. Örneğin güvenlik parametresi bakımından oldukça düşük değerlere sahip Yeşil Yuva Tabiat Parkı'nda ziyaretçilerin kendilerini daha güvende hissedeceği tedbirlerin alınması, manzara güzelliği parametresi bakımından yüksek puan alan Dipsiz Göl Tabiat Parkı'nda manzarayı koruyacak ve kapatmayacak donatıların kullanılması sağlanabilir. Farklı coğrafik özelliklere sahip

bu 3 örneklem alanda, doğal döşeme kaplamaları, ahşap yapı malzemeleri ve yine ahşaptan çocuk oyun alanları tasarlanmalıdır. Alanda mevcut, WC, restoran veya ilgili yapılar doğal malzemelerden tercih edilmelidir. Kullanılan renkler doğaya uyumlu olmalıdır.

Rekreasyonel aktiviteler planlanırken kullanıcıların demografik yapıları ve buna bağlı olarak da istek ve ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Yapılan gözlemlerde çalışma alanının kullanıcılarının büyük çoğunluğunu genç kesimin oluşturduğu tespit edilmiştir. Bundan dolayı gençlere yönelik olarak alternatif aktivite imkanları sunulmalıdır. Bu konuda özellikle trekking, bisiklet, paintball, oryantring vb. aktiviteler önerilebilir. Bunların dışında gençlere yönelik olarak festival, kamping vb. açık hava aktiviteleri planlanabilir. Ancak bu aktivitelerin planlanmasında güvenlik mutlaka ön planda tutulmalı ve gereken önlemler alınmalıdır. Bunun yanında ayrıca yapılacak planlamaların, alanların doğal yapısını korumasına, doğal yapılara zarar vermemesine dikkat gösterilmelidir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar hem çalışmaya konu edilen rekreasyonel alanların görsel ve işlevsel kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmiş olması, hem de söz konusu alanları kullanan kişilerin alanlarda algıladıkları eksikliklerin ortaya konmuş olması yönüyle bu alanlarla ilgili gelecekte gerçekleştirilebilecek kapsamlı rekreasyonel planlama çalışmalarına altlık oluşturması açısından önem taşımaktadır. İleriki çalışmalarda bu alanlara yönelik rekreasyonel yönetim planları bu alanların doğal kaynaklarının korunmasını sağlamanın yanı sıra, kullanıcıların bu alanlardan edindikleri deneyimlerden duydukları memnuniyet seviyelerini de artıracaktır.

Çalışma alanlarında planlamalar yapılırken özellikle modern toplumun gereksinim ve istekleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle temizlik ve bakım bu gereksinim ve isteklerin başında gelmektedir. Aytaş ve Uzun (2015) bakımsız alanların bakımlı alanlara oranla doğallık faktörünü negatif yönde etkilediğini belirtmektedirler. Ayrıca bakımsız alanların görsel algı ve beğeni seviyesini düşürdüğü belirtilmektedir (Çakıcı ve Çelem, 2009; Tepe, 2014; Aytaş ve Uzun, 2015).

KAYNAKLAR

- Abadan, N. (1961). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri. *Leisure Activities of the University Students'* Ankara University Publications. Ankara, Turkey.
- Acar, C. & Kurdoğlu, B. C. (2005). Kaçkar Dağları Milli Parkında Görsel Kalite Değerlendirmesi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, 219-226.
- Ak, T. (2005). Kentsel dış mekânlar bağlamında Çanakkale saat kulesi ve çevresine yönelik bir görsel analiz çalışması. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale*, 67-100.
- Aklıbaşında, M. (2013). Yahyalı İlçesi ve Yakın Çevresinin Peyzaj Potansiyelinin Sürdürülebilir Turizm ve Rekreatyonel Kullanımlar Yönünden Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzurum.
- Ardahan, F., & Lapa, T. Y. (2011). Açık alan rekreasyonu: bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1327-1341.
- Arriaza, M., Cañas-Ortega, J. F., Cañas-Madueño, J. A., & Ruiz-Aviles, P. (2004). Assessing the visual quality of rural landscapes. *Landscape and urban planning*, 69(1), 115-125.
- Aslanoğlu Evyapan, G. & Tokol, A. S. (2000). *Landscape Design Lectures: Peyzaj Tasarımı Ders Notları*. METU Faculty Of Architecture Press.
- Aytaş, İ., & Uzun, S. (2015). Determining visual landscape quality of pedestrian areas in Düzce city center. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University | İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 65(1), 11-29.
- Balmón, M., Canas, J. F., Canas, J. A., Ruiz, P., Gonzalez, J., & Barea, F. (2005). Landscape Assessment via Regression Analysis. In *2005 International Congress, August 23-27, 2005, Copenhagen, Denmark* (No. 24469). European Association of Agricultural Economists.
- Baud-Bovy, M. & Lawson, F. (1998). *Tourism and Recreation Handbook of Planning and Design*. Architectural Press, Oxford.
- Bell, S. (2001). Landscape pattern, perception and visualisation in the visual management of forests. *Landscape and Urban planning*, 54(1-4), 201-211.
- Bergen, S. D., Ulbricht C. A., Fridley J L. & Ganter M.A. (1995). The validity of computer-generated graphic images of forest landscape. *Journal of Environmental Psychology*, (15)2, 135-146.

- Berleant, A. (1992). *The aesthetics of environment*. Temple University Press, ISBN: 0-87722-993-7, USA.
- Beza, B. B. (2010). The aesthetic value of a mountain landscape: A study of the Mt. Everest Trek. *Landscape and Urban Planning*, 97(4), 306-317.
- Bliven, S., & Kelty, R. (2005). Visual impact assessment of small dock & piers: Theory and practice.
- Bucher, C. A. (1972). *Foundations of Physical Education the C.U.* Mosby Company: Saint Louis.
- Bulut, Z. & Yılmaz, H. (2007). Determination of lanscape beautie through visual quality assesssiye method; a case study for Kemaliye (Erzutum-Turkey). *Environmental Monitoring and Assessment (In Press)*.
- Burnett, D. (1994). Exercising better management skills. *Personnel Management-London-*, 42-42.
- Brown, T. C., & Daniel, T. C. (1986). Predicting scenic beauty of timber stands. *Forest Science*, 32(2), 471-487.
- Can, E. (2015). Boş Zaman, Rekreasyon ve Etkinlik Turizmi İlişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-17.
- Cendrero, A., Diaz De Teran J., R. & Saiz De Omenaca, J., (1976). A Technique For The Definition Of Environmental Geologic Units and For Evaluating Their Environmental Value. *Landscape and Urban Planning*, 3 (1-2), 35-66.
- Clay, G. R. & Daniel T. C. (2000) Scenic Landscape Assessment: The Effects of Land Management Jurisdiction on Public Perception of Scenic Beauty. *Landscape and Urban Planning*, 49 (1-2), 1– 13.
- Clay, G. R., & Smidt, R. K. (2004). Assessing the validity and reliability of descriptor variables used in scenic highway analysis. *Landscape and Urban Planning*, 66(4), 239-255.
- Çakıcı, I. (2007). Peyzaj planlama çalışmalarında görsel peyzaj değerlendirmesine yönelik bir yöntem araştırması. Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Çakıcı, I. & Çelem, H. (2009). Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 88-95.
- Çal, N. (2014). Antalya Konyaaltı Plajı Rekreasyonel Kullanım Özelliklerinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Antalya.
- Çankal, D. Ş. (2016). Orman Alanlarındaki Yolların Görsel Kalite Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Bursa

- Daniel, T. C., & Boster, R. S. (1976). Measuring landscape esthetics: the scenic beauty estimation method. *Res. Pap. RM-RP-167. US Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Range and Experiment Station. 66 p., 167.*
- Daniel T. C. (2001) Whither scenic beauty? Visual Landscape Quality Assessment in The 21st Century. *Landscape and Urban Planning, 54* (1-4), 267-281.
- Demiray, U. (1987). Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanları Değerlendirme Eğilimleri, Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme). *Anadolu Üniversitesi Yayınları.*
- Demirci Küni, E. (2010). Atatürk Üniversitesi Yerleşkesinin Görsel Kalite Yönünden Değerlendirilmesi. Y. Lisans Tezi, *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.*
- Demirel, M., & Harmandar, D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6*(1), 838-846.
- Dinçer, F. (2011). The analysis on photovoltaic electricity generation status, potential and policies of the leading countries in solar energy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 15*(1), 713-720.
- Driscoll, C. T., Buonocore, J. J., Levy, J. I., Lambert, K. F., Burtraw, D., Reid, S. B., ... & Schwartz, J. (2015). US power plant carbon standards and clean air and health co-benefits. *Nature Climate Change, 5*(6), 535.
- Düzgüneş, E. & Demirel, Ö. (2015). Milli Parklarda Doğal Ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Görsel Peyzaj Kalite Yönünden Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5*(12), 13-23.
- Elinç, H. (2011). Görsel kalite değerlendirmesi yöntemi ile Antalya ili Alanya ilçesindeki Abdurrahman Alaettinoğlu ve Alanya belediye başkanları kent parklarının irdelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.*
- Enön, Z. (1992). Kentsel Tasarımda Estetik-İşlev İlişkisi. 1. *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, İstanbul.*
- Erdönmez, İ. M. Ö. & Kaptanoğlu, Ç. A. Y. (2008). Peyzaj istatistiği ve görsel kalite değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 58*(1), 39-52.
- Erduran, F., & Cırık, U. (2011). Gelincik Dağı Tabiat Parkı'nın rekreasyonel peyzaj değerlerinin belirlenmesi. *Journal of Agricultural Faculty of Atatürk University, 42*(1), 63-77.
- Erenci, T., (2006). Bir Üniversite Yerleşkesinde Rekreasyon İhtiyacı ve Planlaması (Umuttepe Örneği) , Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

- Fuante de Val, G., Atauri A.J. & Lucio J.V. (2006). Relationship between landscape visual attributes and spatial pattern indices: A test study in Mediterranean-climate landscapes. *Landscape and Planning*, (77)4, 393-407.
- Garré, S., Meeus, S., & Gulinck, H. (2009). The dual role of roads in the visual landscape: A case-study in the area around Mechelen (Belgium). *Landscape and Urban Planning*, 92(2), 125-135.
- Gold, J. R. (1980). *An introduction to behavioural geography*. Oxford Univ Pr. England.
- Gökmen, S. (1989). *Tokat yöresinde sonbaharda ekilen 28 buğday çeşit ve hattında verim ve verim öğeleri üzerinde araştırmalar* (Doctoral dissertation).
- Gültürk, P. (2013). Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Tekirdağ.
- Güngör, S., & Arslan, M. (2004). Turizm ve Rekreasyon Stratejileri İçin Swot Analizi, Görsel Kalite Değerlendirmesi, Turizm Tesislerinin Beğenilirliği ve Turizm Tesisleri Durum Analizi Uygulaması: Beyşehir İlçesi Örneği. *Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 18(33), 68-72.
- Habron, D. (1998). Visual perception of wild land in Scotland. *Landscape and Urban Planning* 42,45-56.
- Hardal, S. (2012). Açık Alanlarda Görsel Kalite Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma: Yıldız Korusu Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.
- Hernandez, M., Kepner, W. G., Semmens, D. J., Ebert, D. W., Goodrich, D. C., & Miller, S. N. (2003). Integrating a landscape/hydrologic analysis for watershed assessment. In *Proceedings of the First Interagency Conference on Research in the Watersheds, Agricultural Research Service, Benson, AZ, USA* (pp. 461-466).
- Hilton, P. (1992). Alien rope tricks. *Personnel Management*, 24(1), 45-51.
- Hossain, H., Sposito, V., Bishop, I. & Wu, Y. (2007). *Using GIS In Landscape Visual Quality Assessment*, Department of Primary Industries, Department of Primary Industries, University of Melbourne, Department of Primary Industries, Avustralya, <<http://www.epress.monash.edu/ag/ag060018.pdf>>.
- Hull IV, R. B., & Stewart, W. P. (1992). Validity of photo-based scenic beauty judgments. *Journal of environmental psychology*, 12(2), 101-114.1
- Kalın, A. (2004). Çevre Tercih ve Değerlendirmelerinde Görsel Kalitenin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi: Trabzon Bandı Örneği. Doktora Tezi, *KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü*. Trabzon.
- Kaplan, A., & Hepcan, Ç. C. (2004). Ege Üniversitesi Kampüsü 'Sevgi Yolu'nun Görsel (Etki) Değerlendirme Çalışması. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41(1).

- Kaptanoğlu, . A. Y. (2006). Peyzaj Değerlendirmesinde Görsel Canlandırma Tekniklerinin Kullanıcı Tercihine Etkileri. *Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Kılıç, M., & Şener, G. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarındaki Sosyolojik Etkenler ve Yapısal Kısıtlamalar. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3(3).*
- Kiper, T. & Öztürk, A.G. (2011). Kent ormanlarının rekreasyonel kullanımı ve yerel halkın farkındalığı: Edirne Kent (İzzet Arseven) Ormanı örneği. *JOTAF/Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 8(2), 105-117.*
- Koçyiğit, M. & Yıldız, M. (2015). Yerel yönetimlerde rekreasyon uygulamaları: Konya örneği. *International Journal of Science Culture and Sport, 2(Special Issue 2), 211-223.*
- Koyuncu, İ. (2012). Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma; Aksaray Güzelyurt İlçesi. Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Kıroğlu, E. (2007). Erzurum Kenti ve Yakın Çevresindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi. Y. Lisans Tezi, *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.*
- Laurie, M. (1975). *Introduction to landscape architecture.* American Elsevier Pub. Co..
- Lothian, A. (1999). Landscape and the philosophy of aesthetics: is landscape quality inherent in the landscape or in the eye of the beholder?. *Landscape and urban planning, 44(4), 177-198.*
- Lu, L. & Hu, C. (2005). Personality, leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies, (6), 325-342.*
- McKenzie, M. D. (2000). How are adventure education program outcomes achieved?: A review of the literature. *Journal of Outdoor and Environmental Education, 5(1), 19.*
- Misgav, A. (2000). Visual preference of the public for vegetation groups in Israel. *Landscape and Urban Planning, 48(3-4), 143-159.*
- Müderrişoğlu, H., & Eroğlu, E. (2006). Bazı ibreli ağaçların kar yükü altında görsel algılanmasındaki farklılıklar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, 1(1), 36-146.*
- Müştiğil, S. (1993). Dinlenme ve Turizm İlişkisi. *İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayını. s, 63.*
- MPGM (2018). Tabiat Parkları. <http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tabiat-parklari> . Erişim Tarihi: 02/06/2018.

- Nowak, D. J., Hirabayashi, S., Bodine, A., & Greenfield, E. (2014). Tree and forest effects on air quality and human health in the United States. *Environmental Pollution*, 193, 119-129.
- Ode, A.K. & Fry G.L.A. (2002). Visual aspects in urban woodland management. *Urban Forestry and Urban Greening*, 1, 15-24.
- Özçelik, M. (2010). Peyzaj Mimarlığında Üç Boyutlu Modelleme Tekniğinin Görsel Değerlendirmede Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. İstanbul.*
- Özgeriş, M. & Karahan, F. (2015). Rekreatyonel tesislerde görsel kalite değerlendirmesi üzerine bir araştırma: Tortum ve Uzundere (Erzurum) örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16(1), 40-49.
- Özgüç, İ. M. (1999). TEM Hadımköy-Kınalı arası peyzaj planlaması üzerinde görsel araştırmalar. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University | İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 49(2), 115-132.
- Özhancı, E., & Yılmaz, H. (2011). Rekreatyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi; Erzurum Örneği. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 67-76.
- Öztürk, S., (2005). Examination of recreational source values in Kastamonu-Bartın Kure Mountains National Park. *Turkish Journal of Forestry*, 2, 138-148
- Öztürk, S., & Özdemir, Z. (2013). Kentsel açık ve yeşil alanların yaşam kalitesine etkisi "Kastamonu Örneği". *Journal of Kastamonu University Faculty of Forestry*, 13(1), 109-116.
- Öztürk, S., & Bozdoğan, E. (2014). Determination of the perceived quality of urban life in new and traditional housing textures. *Fresenius Environmental Bulletin*, 23(10), 2415-2421
- Öztürk, S., & Ayan, S. (2015). Management alternatives in national park areas: the case of Ilgaz Mountain National Park. *Journal on Protected Mountain Areas Research and Management*, 7 (1), 37-44
- Pala, A., & Kolayış, H. (2012). The comparison of recreative activities of 11-15 age group depending on different regions. *Journal of Human Sciences*, 9(1), 1007-1016.
- Palmer, J. F., & Hoffman, R. E. (2001). Rating reliability and representation validity in scenic landscape assessments. *Landscape and urban planning*, 54(1), 149-161.
- Palmer, J.F. (2003). Research agenda for landscape perception. In: *Trends in Landscape Modelling*, E.Buchmann & S.Ervin, pp. 163-172, Hebert Wichmann Verlag, Heidelberg.
- Parsons, R., & Daniel, T. C. (2002). Good looking: in defense of scenic landscape aesthetics. *Landscape and Urban Planning*, 60(1), 43-56.

- Patan, E. (2014). Doğankent (Giresun) İlçesi Ve Yakın Çevresinin Turizme Yönelik Rekreasyonel Peyzaj Potansiyelinin Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzurum.
- Polat, A. T., & Akay, A. (2015). Relationships between the visual preferences of urban recreation area users and various landscape design elements. *Urban Forestry & Urban Greening*, 14(3), 573-582.
- Porteous, J.D. (1996). *Environmental aesthetics: ideas, politics and planning*. Routledge, ISBN: 0-203-43732-2, London.
- Real, E., Arce, C., & Sabucedo, J. M. (2000). Classification of landscapes using quantitative and categorical data, and prediction of their scenic beauty in north-western Spain. *Journal of environmental psychology*, 20(4), 355-373.
- Resmi Gazete (1986). Milli Parklar Yönetmeliği, 12.12.1986 tarih ve 19309 sayılı Resmi Gazete
- Roth, R. (2006). *Introduction to coding theory*. Cambridge University Press.
- Schroeder, H. W., & Daniel, T. C. (1980). Predicting the scenic quality of forest road corridors. *Environment and Behavior*, 12(3), 349-366.
- Sevil, T., Şimşek, K. Y., Katırcı, H., Çelik, O., Çeliksoy, M. A., & Kocaekşi, S. (2012). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2497 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1468.
- Sezen, I. (2009). Erzurum-Bayburt-Of Karayolu Güzergahının Manzara Yolu Olarak Değerlendirilmesine Yönelik Görsel Analiz. Doktora Tezi, *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Erzurum.
- Shafer Jr, E. L., & Brush, R. O. (1977). How to measure preferences for photographs of natural landscapes. *Landscape planning*, 4, 237-256.
- Shuttleworth, S. (1980). The use of photographs as an environmental presentation medium in landscape studies. *Journal of Environmental Management*, Vol. 11, pp.61-76.
- Tahvanainen, L., Ihalainen M., Hietala-Koivu R., Kolehmainen O., Tyrvaianen L., Nousiainen I. & Helenius J. (2002). Measures of the EU Agri-Environmental Protection Scheme (GAEPS) and their impacts on the visual acceptability of Finnish agricultural landscapes. *Journal of Environmental Management* 66, 213-227.
- Temelli, M. (2008). Çukurova üniversitesi yerleşkesi örneğinde görsel etki değerlendirme çalışmalarına metodolojik bir yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, *Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Adana.
- Tepe, A. C. (2014). Tarihi Gülhane Parkı yenileme çalışmaları ve kullanıcı memnuniyeti. Yüksek Lisans Tezi. *Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Bartın.

- Tütüncü, Ö. (2015). Rekreasyon ve rekreasyon terapisinin yaşam kalitesindeki rolü. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 248-252.
- Tyrväinen, L., Silvennoinen, H., & Kolehmainen, O. (2003). Ecological and aesthetic values in urban forest management. *Urban Forestry & Urban Greening*, 1(3), 135-149.
- URL-1. Peyzaj Projelendirme. 02/01/2018 tarihinde http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/78275/39282/3_tasar%C4%B1m_ilkeleri.pdf adresinden alınmıştır.
- Uzzell, D. L. (1991). Environmental psychological perspectives on landscape. *Landscape Research*, 16(1), 3-10.
- Virbašienė, J., & Janušaitis, R. (2004). Some methodical aspects of landscape visual quality preferences analysis. *Environmental research, engineering and management*, 3(29), 51-60.
- Yılmaz, H., Yılmaz, S. & Yıldız, N.D. (2003). Kars Kent Halkının Rekreasyonel Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Atatürk Ü. Zir. Fak. Der.*, 34(4), 353-360.
- Zorlu, E. (1973). Boş zamanlar sorunu. *Gençlik Lideri El Kitabı*.

EKLER

EK 1. Uygulanan Anket Örneği

..... TABİAT PARKI						
	5	4	3	2	1	
Uyumlu	☐	☐	☐	☐	☐	Uyumlu
Doğal	☐	☐	☐	☐	☐	Yapay
Bakımlı	☐	☐	☐	☐	☐	Bakırsız
Açıklık	☐	☐	☐	☐	☐	Karmaşıklık
Düzenli	☐	☐	☐	☐	☐	Düzensiz
Hareketli	☐	☐	☐	☐	☐	Hareksiz
Heyecan Verici	☐	☐	☐	☐	☐	Sıkıcı
Güvenli	☐	☐	☐	☐	☐	Güvensiz
Manzara Güzel	☐	☐	☐	☐	☐	Manzara Güzel Değil
Rekreasyonel Çeşitlilik	☐	☐	☐	☐	☐	Rekreasyonel Çeşitliliğin Azlığı
Doğal Malzeme	☐	☐	☐	☐	☐	Yapay Malzeme
ISIM :						
SOYISIM :						
MESLEK :						
YAŞ :						
MEDENİ DURUM :						
CINSİYET :						

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Filiz Çağla UZUN
Doğum Yeri ve Yılı :Kastamonu - 1988
Medeni Hali : Bekâr
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta :cagla.uzun@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Mustafa Kaya Anadolu Lisesi /Kastamonu
Lisans : Kocaeli Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık
Bölümü /KOCAELİ